

**MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
AGRONOMICKÁ FAKULTA**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

BRNO 2017

MARTINA ROUBÍČKOVÁ

Mendelova univerzita v Brně
Agromická fakulta
Ústav aplikované a krajinné ekologie

Agromická
fakulta

Mendelova
univerzita
v Brně

Jedlé zahrady ve městě

Diplomová práce

Vedoucí práce:
doc. Ing. Dr. Milada Šťastná

Vypracovala:
Bc. Martina Roubíčková

Brno 2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Bc. Martina Roubíčková**

Studijní program: Zemědělská specializace

Obor: Agroekologie

Název tématu: **Jedlé zahrady ve městě**

Rozsah práce: 50-60 stran

Zásady pro vypracování:

1. V rámci zadaného tématu bude vypracována literární rešerše týkající se tématu jedlých zahrad a městského zemědělství.
2. Cílem práce bude identifikace typů a příkladů výše uvedených forem hospodaření ve městech a sumarizace jejich základních charakteristik.
3. Podrobný popis vybrané lokality (případové studie).
4. Příprava, realizace a zpracování dat terénního šetření. Použití SWOT (případně jiné relevantní) analýzy k identifikaci slabých a silných stránek, rizik a příležitostí jedlých zahrad, potažmo městského zemědělství.
5. Závěrečné zhodnocení výsledků.

Seznam odborné literatury:

1. HE-L, A. *Rajská zahrada: pěstujeme jedlé vytrvalé rostliny: přehled od A do Z*. 1. vyd. Ostava: HEL, 2004. 143 s. SBN 80 86167 23 2.
2. CREASY, R. *The edible flower garden*. Boston, 1999. SBN 9781462906178, 9789625932934. URL: http://web2.mendelu.cz/cp_944_navody/Navody/e/Navod%20na%20ebruary_stahovani%20knih.pdf.
3. TOENSMEER, E. *Perennial vegetables : from artichoke to zuiki taro, a gardener's guide to over 100 delicious, easy-to-grow edibles*. White River Junction, Vt.: Chelsea Green Pub., 2007. 241 s. SBN 978-1-931498-40-1.
4. BIGGS, M. – MCVICAR, J. *The complete book of vegetables, herbs & fruit : the definitive book on edible gardening*. 1. vyd. London: Kyle Cathie Limited, 2002. 640 s. SBN 1 85626 571 4.
5. SHE'N, C. THOMPSON, J. *The vegetable gardener's guide to permaculture : creating an edible ecosystem*. 1. vyd. Portland, Or.: Timber Press, 2013. 272 s. SBN 978 1 60469 270 9.
6. D'XON, L. *Keeping bees in towns & cities*. 1. vyd. Portland, Or.: Timber Press, 2012. 183 s. SBN 978 1 60469 287 7.
7. LADNER, P. *The urban food revolution : changing the way we feed cities*. Gabriola, B.C. 2011. SBN 9781550924886, 9780865716834. URL: http://web2.mendelu.cz/cp_944_navody/Navody/e/Navod%20na%20ebruary_stahovani%20knih.pdf.
8. TRACEY, D. *Urban agriculture : ideas and designs for the new food revolution*. Gabriola, B.C. 2011. SBN 9781550924732, 9780865716940. URL: http://web2.mendelu.cz/cp_944_navody/Navody/e/Navod%20na%20ebruary_stahovani%20knih.pdf.
9. REDWOOD, M. *Agriculture in urban planning : generating livelihoods and food security*. Sterling, VA: Earthscan, 2008. 248 s. SBN 978-1-84407-668-0.
10. PHILIPS, A. *Designing urban agriculture : a complete guide to the planning, design, construction, maintenance, and management of edible landscapes*. Hoboken, N.J.: John Wiley and Sons inc., 2013. 276 s. SBN 978 1 118 07383 4.
11. ŠARAPATKA, B. URBAN, J. a kol. *Organic agriculture*. 1. vyd. Prague: 'AE', 2009. 338 s. SBN 978 80 86671 69 7.
12. TERMEER, C. SLINGERLAND, M. *Transitions towards sustainable agriculture, food chains in peri-urban areas*. Wageningen: Wageningen Academic Publishers, 2009. 392 s. SBN 978 90 8686 117 0.
13. DRECHSEL, P. KUNZE, D. *Waste composting for urban and peri urban agriculture : closing the rural-urban nutrient cycle in Sub Saharan Africa*. Wallingford. 2001. SBN 0 85199 548 9. URL: <http://dx.doi.org/10.1079/9780851995489.0000>.

Datum zadání diplomové práce: září 2016

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2017

Bc. Martina Roubíčková
Autorka práce

doc. Ing. Dr. Milada Štátná
Vedoucí práce

doc. Ing. Dr. Milada Štátná
Vedoucí ústavu

doc. Ing. Pavel Ryant, Ph.D.
Děkan AF MENDELU

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci:

.....
vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:.....

.....

podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí mé závěrečné práce doc. Ing. Dr. Miladě Šťastné za odborné vedení, laskavý přístup a cenné rady. Dále bych ráda poděkovala své rodině za podporu a trpělivost.

Abstrakt

Tato diplomová práce je zaměřena na problematiku jedlých zahrad v městském prostředí. V rámci teoretické části byla vypracována literární rešerše, kde jsou mimo jiné charakterizovány pojmy městské a ekologické zemědělství a jedlé zahrady. V praktické části diplomové práce byla vypracována případová studie ukázkové jedlé zahrady v České republice. Dále bylo provedeno dotazníkové šetření, které bylo zaměřeno na obyvatele města Brna, s cílem zjistit povědomí o problematice jedlých zahrad a zájem o ně. Z dotazníkového šetření vyplývá, že povědomí o jedlých zahradách je nízké a obyvatelé Brna-města by ji ve své blízkosti uvítali. Z výsledků je patrné, že zájem o jedlé zahrady v Brně je relativně vysoký a byla navržena doporučení v rámci jejich realizace. Následně byla vypracována SWOT analýza, s převládajícími silnými stránkami jedlých zahrad, včetně navržení strategií.

Klíčová slova: ekologické zemědělství, městské zemědělství, permakultura, SWOT analýza, jedlá zahrada

Abstract

This thesis is focused on edible gardens in an urban environment. The theoretical part contains the literature review where the main concepts of urban and ecological farming and edible gardens are characterized. The practical part of this thesis contains a case study describing a typical edible garden in the Czech Republic. As a part of the research a questionnaire survey was realized to determine the level of general knowledge and interest regarding edible gardens amongst the people in Brno. The questionnaire survey shows, that awareness of edible gardens is low and people in Brno would welcome edible garden. From the result of survey is apparently, that interest regarding edible gardens in Brno is relatively high and then was suggested some recommendation in the framework of realization. SWOT analysis was created with prevailing strengths of edible garden, including recommended strategies.

Key words: ecological agriculture, urban agriculture, permaculture, SWOT analysis, edible garden

Obsah

1	ÚVOD.....	9
2	CÍLE PRÁCE	10
3	LITERÁRNÍ PŘEHLED	11
3.1	Ekologické zemědělství	11
3.2	Městské zemědělství	16
3.3	Jedlý les	22
3.4	Biozahrady, ekozahrady	25
3.5	Permakultura	26
3.6	Lidské zdraví a bioprodukty.....	29
4	METODIKA.....	32
5	VÝSLEDKY.....	34
5.1	Popis vybrané lokality – případová studie	34
5.2	Výsledky dotazníkového šetření	39
5.3	Vyhodnocení SWOT analýzy	44
5.4	Strategie SWOT	52
6	ZÁVĚR A DISKUZE.....	55
7	ZDROJE	59
7.1	Knižní zdroje.....	59
7.2	Elektronické zdroje	61
8	SEZNAM OBRÁZKŮ	64
9	SEZNAM TABULEK.....	64

1 ÚVOD

Pojem městské zemědělství a s ním i jedlé zahrady jsou již delší dobu aktuálním tématem. Historie tohoto konceptu sahá již do minulého století, kdy kvůli zprůmyslnění jednotlivých měst docházelo k poškozování přírody. Díky tomuto vývoji byla také velmi ohrožena kvalita potravin. Paradoxně větší vliv vědy a techniky vedl k rychlému rozvoji ekologického zemědělství. Postupně zvyšující se tlak na rychlost růstu, množství a rozmanitost potravin zapříčinil, že se v dnešních supermarketech setkáváme s ovocem a zeleninou, která je sklizena dlouho před zralostí, obsahuje chemická ošetření a není pro organismus přirozená. I díky tomuto tlaku můžeme nyní sledovat tendence návratu k přírodě a ekologicky šetrnému pěstování základních potravin.

Vzhledem k rozsáhlé urbanizaci a pravidelnému zastavování dříve venkovské půdy, je velmi náročná podpora tradičního ekologického zemědělství. Kvůli tomuto fenoménu přebývání lidí ve městech se do popředí zájmu dostává právě téma městského zemědělství. V samotném městském zemědělství je široká škála možností k realizaci jedlé zahrady od balkonových zahrádek až po velkou jedlou lesní zahradu.

Pěstování plodin přímo ve městě může být mnohdy i efektivnější než venkovské farmy, může být součástí designu budov, a hlavně dokáže vrátit přírodu a čerstvé potraviny blíže k lidem z městského prostředí. Jedlé zahrady se díky zájmu o bioprodukty a potravinovou soběstačnost začínají dostávat do povědomí občanů měst. Nicméně i přes jasná pozitiva jedlých zahrad je tato možnost ekologického využití volných ploch ve městech samotnými městy mnohdy přehlížena.

2 CÍLE PRÁCE

Hlavním cílem této diplomové práce je charakteristika týkající se městského zemědělství a s tím souvisejících jedlých zahrad. V rámci tohoto tématu bude vypracována literární rešerše a identifikace typů a příkladů forem hospodaření ve městech a sumarizace jejich základních charakteristik.

V praktické části diplomové práce bude vypracována případová studie na vybranou lokalitu a její podrobný popis. Dále příprava, realizace a zpracování dat terénního šetření. Bude vypracována SWOT analýza k identifikaci slabých a silných stránek, rizik, a příležitostí jedlých zahrad ve městě a na základě ní vypracovány strategie. Následně budou shrnuty a zhodnoceny výsledky.

3 LITERÁRNÍ PŘEHLED

3.1 Ekologické zemědělství

Metody ekologického, dříve také alternativního či organického, zemědělství se začaly formovat již v minulém století. Bylo to způsobeno negativy tehdejšího zprůmyslněného zemědělství, a to především poškozováním přírody, špatným zacházením s hospodářskými zvířaty, snižováním kvality potravin, ohrožováním zdraví populace a ohrožováním sociální jistoty rolníků.

Již začátkem 20. století se začalo tradiční zemědělství měnit. Rozvoj vědy a techniky měl vliv i na pokrok v zemědělství. Zemědělská produktivita se zvyšovala a později se zemědělství stalo předním dodavatelem potravin pro lidi žijících ve městech a pracující v průmyslu a ve službách. S tímto pokrokem se postupně začaly objevovat i negativní tendence. Po první světové válce se vinou používání těžkých strojů a minerálních hnojiv začala snižovat kvalita půdy, zejména utužení a eroze. Dále se také projevíly problémy s plodností hospodářských zvířat a klíčivostí osiv.

Až po druhé světové válce se projevila industrializace zemědělství, která byla zapříčiněna nedostatkem potravin a politickou snahou o potravinovou soběstačnost států. V rámci intenzifikace zemědělství u nás docházelo k likvidaci rodinných farem, což vedlo ke ztrátě zodpovědnosti zemědělce za vlastní půdu, majetek a chovaná zvířata.

Na rozvoj ekologického zemědělství měla vliv zejména negativa konvenčního zemědělství, která přímo ovlivňují životní prostředí, zvířata i lidi. Například při používání rychle rozpustných minerálních hnojiv a nadměrného množství chemicko-syntetických pesticidů dochází k exploataci¹ neobnovitelných zdrojů a energií. Hrozí zde také kontaminace podzemních i povrchových vod, dochází ke snižování biodiverzity, půdní úrodnosti, vitality, k nestabilitě ekosystémů a je zde riziko tzv. koktejlového efektu.

Velkochovy hospodářských zvířat mají mnohdy nevyhovující podmínky a dochází zde k týrání zvířat kvůli špatnému ustájení nebo péči. Vzhledem k velkému počtu chovaných zvířat jsou nutné nadbytečné chovatelské zásahy jako například kupírování ocasů, vylamování zubů nebo upalování zobáků. Zvířata prožívají stresové situace, které mají

---

¹ Exploatace = vykořisťování a bezohledné využívání krajiny

dopad na kvalitu živočišných produktů. A také zde dochází ke znečištění životního prostředí odpady z velkovýkrmů a velkochovů.

Celková snaha konvenčního zemědělství je věnována potlačení přirozeného vývoje zvířete a maximalizaci produkce a zisku. Do krmných směsí jsou přidávány stimulatory růstu, hormony a preventivně i antibiotika, která později vytváří umělé rezistence u konzumentů. Dochází k řízené reprodukci i inseminaci a jednostrannému šlechtění plemen na vysokou užitkovost. To se později odráží například ve snížené odolnosti zvířat vůči nemocem, v krátkověkosti zvířat nebo neschopnosti přežití některých vyšlechtěných druhů v běžných podmínkách (např. brojleři).

Potravin, které si lidé nekupují přímo od zemědělců, jsou technologicky nadměrně upravovány a mění se jejich původní složení. U těchto potravin je důležitá dlouhá trvanlivost kvůli zvyšujícím se přepravním vzdálenostem.

Zemědělské podniky v konvenčním zemědělství již nejsou uzavřeným soběstačným systémem, ale jsou závislé na dodavatelských vstupů a jejich cenách. Na tyto podniky je vyvíjen tlak, aby se specializovaly, zvyšovaly výnosy a užitkovost zvířat, což vede k nadprodukcí.

Zemědělské podniky jsou závislé na dotacích, bez kterých by subjekty v tomto sektoru nebyly ziskové. Tato skutečnost ukazuje, že celkový význam zemědělství ve společnosti poklesl. Důsledkem tohoto poklesu může být nedostatečná kvalita potravin, zhoršení životního prostředí a v neposlední řadě finanční náročnost náprav (URBAN, ŠARAPATKA a kol., 2003).

Autoři Jiří Petr a Josef Dlouhý definovali ekologické zemědělství jako vyvážený agroekosystém trvalého charakteru, který se zakládá nejvyšší možnou měrou na lokálních a obnovitelných zdrojích. Příroda je zde chápána jako jednotný celek se svou vlastní vnitřní hodnotou a člověk má morální povinnost provozovat zemědělství tak, aby se kulturní krajina stala harmonickou částí přírody (PETR, DLOUHÝ a kol., 1992).

Dále je ekologické zemědělství definováno jako způsob hospodaření, které je založeno na šetrném přístupu k přírodě, krajině a půdě, na respektování přírodních systémů a cyklů, na ohleduplném a etickém zacházení se zvířaty a na zákazu používání jakýchkoliv syntetických hnojiv. Je to přesně definovaný způsob hospodaření, který je založený na

pěstování a produkci potravin optimálního množství a odpovídající kvality s využitím praktik trvale udržitelného rozvoje [4].

Hlavní ideou ekologického zemědělství je hospodaření v souladu s přírodou a s co nejmenší závislostí na vnějších vstupech. Už v 80. letech minulého století se v rámci Společné zemědělské politiky EU začalo uplatňovat hledisko, že zemědělec je zodpovědný za krajinu. V roce 1993 definovala FAO² trvale udržitelné zemědělství jako systém chránící a zachovávající půdu, vodu, rostlinné a živočišné genové zdroje, systém nedegradující životní prostředí, systém, který musí být zvládnutelný, ekonomicky soběstačný a sociálně akceptovatelný. Systém udržitelného zemědělství musí hledat optimální cestu mezi environmentálními potřebami a ziskem. Je důležité, aby se v rámci tohoto systému, minimalizovaly negativní vlivy na životní prostředí a maximalizovala se ochrana a úrodnost půdy. Voda by měla být využívána tak, aby její zdroje mohly být obnovovány a zároveň byly uspokojovány i lidské potřeby. Také biologická diverzita by měla být chráněna jak v přírodním prostředí, tak i ve venkovské krajině.

Výše zmíněným problémům se snaží ekologické hospodaření předcházet nebo přímo zamezit vytyčením všeobecných cílů:

- produkovat kvalitní potraviny a krmiva s vysokou nutriční hodnotou,
- využívat místní zdroje a minimalizovat ztráty,
- zlepšovat a udržovat úrodnost půdy,
- předcházet všem formám znečištění, které pochází ze zemědělského podniku,
- minimalizovat používání neobnovitelných surovin a fosilní energie,
- vytvořit hospodářským zvířatům podmínky, které odpovídají jejich fyziologickým a etologickým potřebám,
- uchovávat přírodní ekosystémy v krajině a chránit přírodu a biodiverzitu,
- udržet tradiční ráz zemědělské kulturní krajiny,
- podporovat zájem a povědomí o ekologickém zemědělství.

V rámci mezioborových souvislostí má ekologické zemědělství mnoho pozitiv, jako jsou:

- ekonomická výhodnost z dlouhodobého hlediska,
- ochrana životního prostředí a biodiverzity,

---

² FAO = Food and Agriculture Organization, překl. Organizace pro výživu a zemědělství

- ochrana zdrojů podzemní vody a snížení znečištění povrchové vody,
- úspora energie a neobnovitelných zdrojů a surovin,
- snížení nadprodukce,
- zlepšení kvality potravin a zdravotního stavu populace,
- zavedení nových perspektivních produktů pro tuzemský i zahraniční trh,
- udržení přírodního rázu krajiny a stability osídlení.

3.1.1 Metody ekologického zemědělství

3.1.1.1 Přírodní zemědělství

Jedná se o první ekologický systém, který se rozvinul ve 20. století a je spojován s prací E. Kōnemanna. Tento systém se dal ve městech realizovat velmi omezeně. Jednalo se spíše o práci ve venkovském prostředí se samozásobením ovoce a zeleniny, s vegetariánskou výživou a tělesnou prací, která udržuje zdraví a výkonnost.

3.1.1.2 Biologicko-dynamické zemědělství

Principy této metody vychází z filozofie založené na názorech J. W. Goetheho, který považoval pozorování přírody za nový způsob chápání světa a stavěl jej do protikladu s fyzikálně-analytickým myšlením. Základem je, že vše živé je dobře vyvážený celek nejen v pozemské, ale i v kosmické souvislosti. Zemědělská hospodaření jsou z tohoto pohledu považována za vyvážené organismy složené z půdy, rostlin, zvířat a člověka (URBAN, ŠARAPATKA a kol., 2003).

Biologicko-dynamické zemědělství se snaží aktivně pracovat s léčivými přírodními silami. Svou prací se snaží farmáři balancovat a uzdravovat život na Zemi, a přitom produkovat zdravé a výživné produkty. Jedná se o uvědomělý přístup, v němž každý jednotlivý element je potřebný, měl by být zastoupen a měla by mu být věnována pozornost a potřebná péče. Protože tyto jednotlivé prvky na sebe vzájemně působí, ovlivňují se a mění, zanikají a vznikají nové. Farma je z určitého pohledu uzavřeným organismem, ale zároveň je součástí okolního světa a tyto subjekty se navzájem ovlivňují (VANĚK, 2009).

Tvůrcem této metody je rakouský přírodovědec Rudolf Steiner, který bral v úvahu i vliv nebeských těles, zejména Měsíce, na zemědělství (TABACH, 1991).

3.1.1.3 Organicko-biologické zemědělství

Organicko-biologické zemědělství kombinuje organické hnojení s biologickým směrem, který sleduje přirozené chemické procesy v půdě a organismech (PETR, DLOUHÝ a kol., 1992).

Tato metoda se začala šířit po 2. světové válce a vychází z toho, že kvalitní plnohodnotné produkty je možné získat pouze ze zdravé půdy. Rovnováha půdy je považována za dokonalou a není možné ji narušovat necitlivými a rušivými zásahy. Je zde doporučováno pokrytí půdy zeleným porostem, používání zeleného hnojení a biologické způsoby ochrany rostlin (URBAN, ŠARAPATKA a kol., 2003).

3.1.1.4 Organické zemědělství v anglicky mluvících zemích (*organic agriculture*)

Zakladatelem byl sir Albert Howard. Tento systém příkládá velký význam symbióze hub s kořeny rostlin a regulační schopnosti půdy pod přirozenými travními porosty. V tomto systému jsou známé pastevní farmy, kde se uplatňuje permanentní pastva, a krmné plodiny se pěstují na malých plochách pro přechodná roční období. Proti chorobám a škůdcům se uplatňují preventivní opatření a využívají se přípravky povolené směrnici (URBAN, ŠARAPATKA a kol., 2003).

Lampkin (1990) ve své knize přirovnává charakteristiku organického zemědělství k běžné definici ekologického zemědělství. Podle jeho názoru se nevyznačuje žádným zvláštním přístupem ani používáním výjimečných prostředků.

3.1.1.5 Biologické zemědělství v německy mluvících zemích (*biologischer Landbau*)

Tento systém navázal na již uplatňovaný biologicko-dynamický a organicko-biologický systém. Mezi základní pilíře patří práce Johannese Görbinga, který propracoval rýčovou metodu určování půdní struktury a zabýval se tvorbou půdních drobtů. Při tvorbě osevních postupů byly respektovány významy optimální půdní struktury, jejichž základem byly jetelotrávy, které půdu obohacovaly o humus. A významná role byla příkládána také zelenému hnojení. Při rozvoji biologického zemědělství byla řešena i problematika kvality potravin, vliv jednostranného hnojení pouze některými prvky, disbalance živin, ze které pramení zdravotní rizika.

3.1.1.6 *Biologické zemědělství ve francouzsky mluvících zemích (L'Agriculture biologique)*

Tento systém vznikl ve Francii na přelomu 50. a 60. let minulého století jako reakce na rozvoj chemické a technické intenzifikace zemědělské produkce. Používaly se zde dvě metody, a to metoda Lemaire-Boucher a metoda Claude Aubert, jejich názvy jsou odvozené od jejich tvůrců. Metoda Lemaira-Boucher je charakteristická používáním mořské řasy *Lithothamnium calcareum* jako hnojiva. Tato řasa pomáhala zvyšovat kvalitu půdy a dosahovat vyšších sklizní (URBAN, ŠARAPATKA a kol., 2003).

Tímto způsobem hnojení se dodává plodinám vápník, hořčík a další prvky. To má za následek zlepšení imunity pěstovaných plodin, zvýšení obsahu živin, a také to pozitivně ovlivňuje chuť produktů (PETR, DLOUHÝ a kol., 1992).

Metoda podle Claude Auberta svým charakterem odpovídá obecnému popisu ekologického zemědělství (URBAN, ŠARAPATKA a kol., 2003).

3.2 Městské zemědělství

Vzhledem k rychle rozvíjející se společnosti a rozšiřování měst jsou kladeny vysoké nároky na systémy městského zásobování. Čím dál více se do měst šíří zemědělství, včetně zahradnictví, chovu hospodářských zvířat, rybolovu, lesnictví a produkce mléka. S městským zemědělstvím přichází do měst nové pracovní možnosti, čerstvé potraviny, recyklace městských odpadů a dochází k posilování odolnosti měst vůči klimatickým změnám [6].

Důležitými aspekty pro městské zemědělství jsou sezónnost, klima, počasí a půda. S rozvojem městského zemědělství je přímo spojená koncepce udržitelného rozvoje. Tato koncepce je momentálně brána jako nejvýhodnější a pro její uplatnění je stěžejní model kompaktního města. To znamená, že se součástí veřejného sektoru stanou přírodní zdroje a služby. Velký význam pro městské zemědělství má, již výše zmíněná, sezónnost, jelikož konzumací sezónních plodin dochází ke snížení potřeby mezinárodní přepravy potravin. Jedněmi z nejdůležitějších příčin vypouštění velkého množství skleníkových plynů spojených s produkcí potravin, jsou vyšší požadavky na dopravu, vytápění skleníků, a touha konzumovat stejné ovoce a zeleninu po celý rok (ŠÁRKA, 2013).

Městské zemědělství (Urban and peri-urban agriculture UPA) lze podle FAO definovat jako pěstování rostlin a chov zvířat v rámci měst a jejich okolí. Od venkovského zemědělství se odlišuje tím, že má významné sociální dopady a je integrováno do ekonomického a ekologického systému. Obyvatelům těchto měst poskytuje potravinářské výrobky ze široké škály plodin, nejčastěji obilí, okopanin, ovoce a zeleniny. Díky chovu zvířat je zajištěna produkce mléčných výrobků a masa a jsou zde dostupné i aromatické nebo léčivé byliny. Tato produkce může významně přispět k potravinové bezpečnosti zejména v době krize nebo potravinového nedostatku (FAO, 1999).

Na setkání WG1 v Dublinu v roce 2013 se definovalo městské zemědělství jako spojení všech aktérů, a to komunit, aktivit a úspor, které se zaměřují na biologické produkce v prostorovém kontextu. To musí být v souladu s místními názory a normami. Městské zemědělství je charakterizováno nejen produkcí zemědělských potravin, ale i využíváním zemědělských postupů a technik, jako je například obdělávání, spásání, sklizeň a recyklace. Netýká se pouze centra, ale i příměstských lokalit. V důsledku probíhající interakce mezi městy a zemědělstvím, se již zemědělství nebere jako venkovský pozůstatek, ale jako proces přizpůsobení se městské společnosti. Vzhledem k těmto aspektům může být městské zemědělství rozděleno do dvou úrovní, a to zemědělství a zahradnictví a do tří hlavních kategorií. Těmito kategoriemi jsou zahradničení (Urban Food Gardening), městské zemědělství (Urban Farming) a příměstské zemědělství (No Urban Oriented Farming).

3.2.1 Zahradničení

Jedná se o zahradnické činnosti s nízkou ekonomickou závislostí na hmotné výstupy. Zahradničení lze dále dělit na:

- rodinné zahrady,
- zahrádkářské kolonie,
- vzdělávací zahrady,
- terapeutické zahrady,
- komunitní zahrady,
- squater zahrady.

3.2.2 Městské zemědělství

V příměstských nebo městských oblastech se vyvíjí nové modely hospodaření na dříve venkovské zemědělské půdě. Ta se proměnila ve městskou zástavbu kvůli rozrůstání měst. Městské farmy se zaměřují převážně na produkci potravin, ale nabízejí také služby v zemědělském sektoru. Městské zemědělství má různé specializace, které využívají předností dané lokality. Díky specializaci se dělí na podtypy:

- farmy produkující lokální potraviny,
- farmy pro volný čas,
- vzdělávací farmy,
- výzkumné farmy,
- sociální farmy,
- terapeutické farmy,
- agro-environmentální farmy,
- farmy s kulturním dědictvím.

3.2.3 Příměstské zemědělství

Tuto kategorii tvoří zemědělské podniky, které jsou umístěny do příměstských oblastí. Zde byla dříve venkovská půda, která zanikla kvůli rozrůstajícím se městům. Sousední město je v tomto případě bráno jako konkurence a hrozba. Výroba v příměstském zemědělství je zaměřena především na národní a mezinárodní trh, výjimečně i na místní trhy ale prostřednictvím zprostředkovatelů. Velkou hrozbou jsou pro tyto zemědělce velké firmy. Činnosti zemědělců jsou regulovány národními či regionálními politikami a zákony a je zde možnost čerpání dotací. Existuje několik typů zemědělství, například průmyslové, tradiční, alternativní, experimentální, konvenční, organický atd. [19].

Konkrétní rozdělení městského zemědělství podle druhu, uvádí Powerhouse, komunita pro vzdělávání o udržitelnosti, na zahradničení:

- vertikální,
- střešní,
- okenní,
- skleníkové,
- hydroponické,
- aeroponické,

- mistponické,
- akvaponické,
- komunitní,
- městské,
- vnitřní,
- balkónové,
- kontejnerové [27].

René van Veenhuizen (2006) ve své publikaci rozdělil městské zemědělství z hlediska ekonomiky. První typ je orientován na sociálně slabší rodiny, které se pohybují na hranici životního minima. Zemědělská činnost nevytváří přebytek, ale poskytuje jídlo nebo léčivé rostliny, které rodinám snižují výdaje, zlepšují jejich stravu a poskytuje medicíny v podobě bylinek. Druhý typ je orientován k tržní aktivitě. Jsou to podniky, které fungují v celém potravinovém řetězci, od výroby zeleniny, ovoce a mléka, po zpracování, marketing a prodej. Výrobky jsou prodávány přímo výrobci na trzích nebo přes zprostředkovatele do supermarketů.

Třetí typ zemědělství je organizován příležitostně nebo pravidelně jako součást volnočasových a rekreačních aktivit. Tento typ je rozvinutý spíše v rozvojových zemích. V některých městech je to způsob, jak udržovat nebo obnovovat vztah mezi občany a přírodou, jak zvyšovat povědomí o otázkách životního prostředí a jak dětem umožnit náhled do potravinové výroby.

Často se používají kombinace výše uvedených typů. Například rodina si pěstuje potraviny pro vlastní spotřebu a přebytek lokálně prodává, což přispívá k vyššímu finančnímu příjmu.

Městské zemědělství může mít po začlenění řadu podob a může se promítnout do designu, architektury i urbanismu. Je široká škála způsobů pěstování jídla ve městě, a to od pěstování rajčat na balkóně až po vysoce technicky sofistikované zařízení jako je například vermikomposter.³ Mezi další vysoce sofistikované způsoby zemědělství ve městech lze zařadit model, kdy je rybí akvárium napojené na truhlík se salátem a tím se využívá aquaponického pěstování. Čím dál více se stává oblíbeným roof gardening. Jedná se

---

³ Vermikompostér je multifunkční nádoba, ve které žížaly přeměňují biologický odpad domácnosti na humus. (ŠÁRKA, 2013)

o přidání běžné produkční funkce na střechy nebo fasády budov (green facades), například supermarket nebo restaurace se skleníkem nebo zahrádkou na střeše a nabízející vlastní zeleninu se může stát městskou raritou. Z pohledu životního prostředí má městské zemědělství tři hlavní přínosy, a to zachování biologické rozmanitosti, boj proti plýtvání a snížení množství energie použité k výrobě a distribuci potravin (ŠÁRKA, 2013).

Obrázek 1 Vizualizace možného roof gardeningu v Londýně

Zdroj: <http://www.gardenvisit.com/blog/category/sustainable-design/sustainable-green-roofs/>

Obrázek 2 Ukázka green facades ve Vietnamu
Zdroj: <http://inhabitat.com/tag/green-facade/>

Díky regionální produkci odpadají vysoké náklady za dopravu, skladování nebo případné chlazení a otevírají se možnosti zásobování regionálních trhů, které se stávají čím dál více oblíbené vzhledem k čerstvým produktům a nižším cenám. Celkový přístup k čerstvým potravinám, většímu výběru a nižším cenám je snadnější [6].

Městské zahrádky mohou být podle FAO až 15krát více produktivní oproti venkovským podnikům. Například zahrádka o velikosti 1 m² může poskytnout až 20 kg potravin ročně. A zvolením správných plodin a pěstitelských postupů na dané podmínky může být dosaženo i relativně rychlé sklizně, například některé druhy zeleniny mohou být sklizeny do 60 dnů od výsadby.

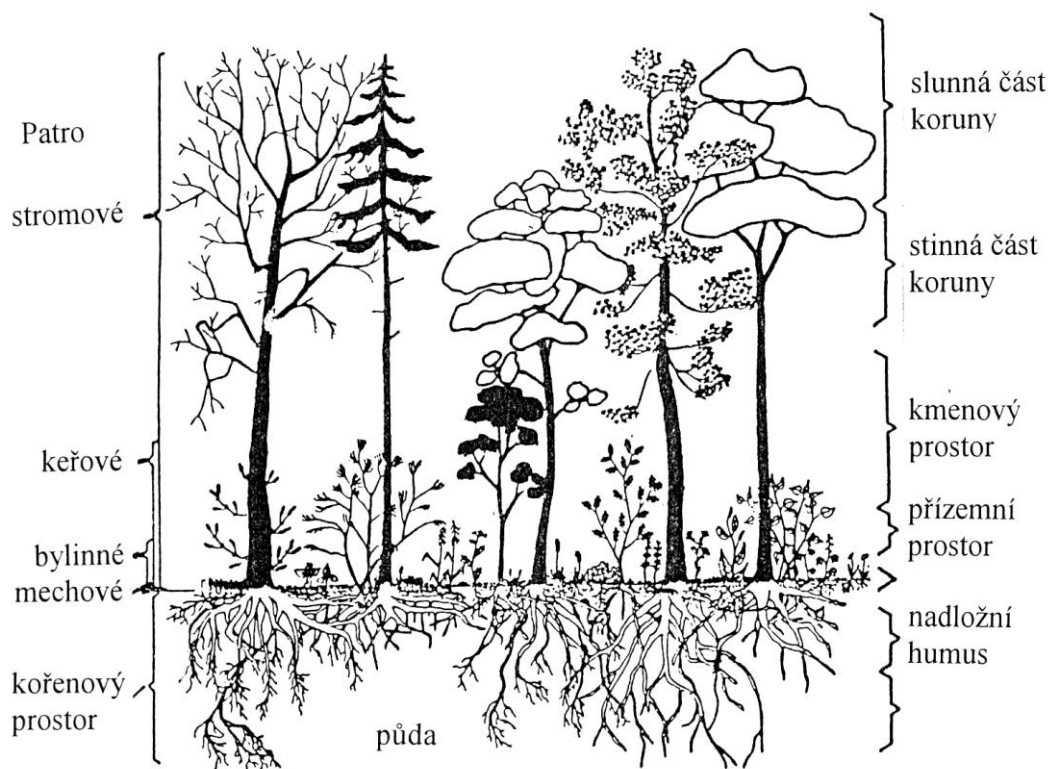
Navzdory všem přínosům je městské zemědělství v některých městech pořád nedořešené a není mu věnována patřičná pozornost ze strany územního plánování, zemědělské politiky a městských zastupitelů. Integraci městského zemědělství do národních a místních strategií rozvoje zemědělství, potravin a výživy se snaží podporovat FAO. Svou činností napomáhá k optimalizaci politiky a podpůrných služeb pro městské a příměstské

oblasti zemědělství, díky kterým by se zlepšil systém výroby, zpracování a uvádění produktů na trh [6].

3.3 Jedlý les

Jedná se o člověkem vytvořený zahradní ekosystém, který je založen na principech vzájemně prospěšných vztahů mezi rostlinami, hmyzem a drobnými živočichy. Je navrhnut a poskládán tak, aby ovocné stromy, keře a byliny byly poskládány do vzájemně prospěšných společenstev. Při návrhu a tvorbě jedlého lesa se nemůžeme inspirovat u našich dnešních lesů, jelikož se jedná o plantáže stromů tvořené nejčastěji smrkovými monokulturami. Spíše se tomu přibližují zbytky původních lesů mírného pásma označované jako pralesy nebo tropické pralesy (SVOBODA, 2009).

Jedlý les nebo jedlá lesní zahrada se podobně jako přirozený les skládá ze tří vegetačních pater, a to stromového, keřového a bylinného. Toto rozvrstvení nemusí být vždy rozeznatelné, velmi často se zde vyskytuje čtvrtá vlastní vrstva, která prorůstá napříč patry a tvoří ji popínavé rostliny (HEIL, 2004).

Struktura lesního ekosystému z prostorového a funkčního hlediska

Obrázek 3 Struktura lesního ekosystému z prostorového a funkčního hlediska
 Zdroj: http://fle.czu.cz/~ulbrichova/Skripta_EKOL/lesastruktura/img/prostor1n.jpg

První jedlá lesní zahrada byla vytvořena v Británii, na pozemku o rozloze 350 m², veganem Robertem Hartem. Jeho cílem byla primárně potravinová soběstačnost.

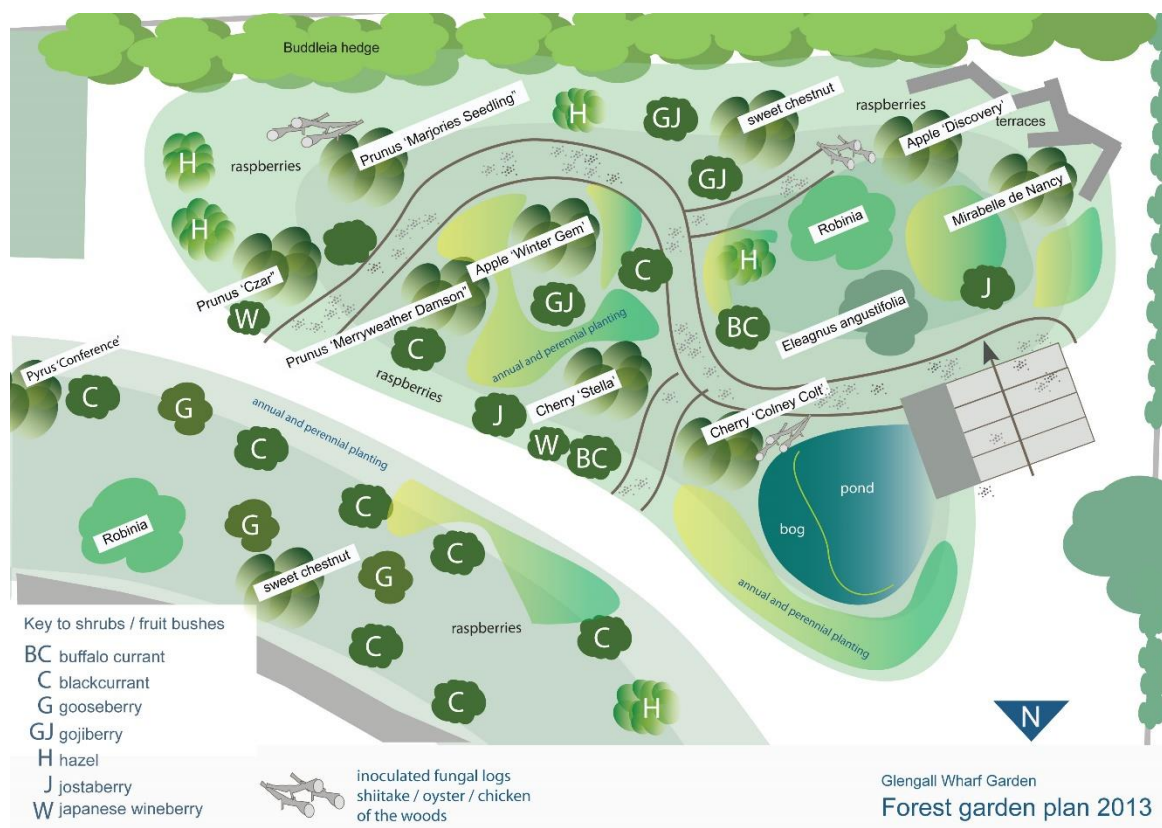
Základ jedlé lesní zahrady je tvořen stromy a keři s jedlými plody, např. bobule, ořechy, semena, lusky atd. V dalších patrech je divoká zelenina, jedlé trvalky, bylinky, popínavé rostliny a houby (KVAPIL, 2017).

Robert Hart (1994) stanovil klíčovým principem koncepce jedlé lesní zahrady druhovou rozmanitost. Tato rozmanitost musí být naplánována a strukturována na základě zákonitostí a principů rostlinných společenstev, protože všechny rostliny se musejí dobře vzájemně snášet. To je patrné níže z obrázku č.2.

Na rozdíl od obecně platných zvyklostí, nejsou rostliny v lesní zahradě rozříděny do různých částí, jako ovocné zahrady, zeleninové zahrady apod. Tyto rostliny jsou sesta-

veny do přirozeného společenstva, to znamená, že stromy jsou v dostatečných vzdálenostech od sebe, aby nižší vegetační vrstvy měly dostatek světla. Stromy mohou zároveň sloužit jako ochrana proti větru a díky nim je možné vytvoření žádaného mikroklimatu.

Keře se obvykle nesázejí přímo pod stromy, aby nebyly ve stínu, a sázejí se do řídkých shluků. Zbývající místo je vyplněno vytrvalými a samovýsevnými rostlinami, které jsou také uspořádány podle vzoru přirozených rostlinných společenstev, vysázených vždy ve více exemplářích jednoho druhu vedle sebe (HEIL, 2004).

Obrázek 4 Plán jedlého lesa

Zdroj: <https://burgessparkfoodproject.org.uk/forest-garden/>

Na obrázku č.2 je zobrazen plán jedlého lesa, kde jsou patrné jednotlivé vrstvy. Robert Hart vrstvy rozdělil do 7 kategorií. Do první kategorie spadají vzrostlé ovocné stromy, na ty navazuje vrstva menších stromů, také ovocných nebo ořechů. Ve třetí vrstvě jsou zařazeny ovocné keře, jako jsou rybíz a jahody, následuje bylinný podrost, kde roste trvalá zelenina nebo byliny. Uzemňující krycí vrstva je tvořena jedlými rostlinami, které rostou ve vodorovné poloze. V podzemní vrstvě jsou pěstovány rostliny, které jsou pěstovány především pro kořeny nebo hlízy. Poslední vrstvou je tzv. vertikální vrstva. Ta je

tvořena rostlinami, které prorůstají napříč jednotlivými vrstvami, mohou to být například vinná réva nebo horolezci.

V lesní zahradě jsou zahradnické práce omezeny pouze na regulující zásahy, např. ořez rostlin, které jsou utlačovány nebo naopak zastiňují ostatní. Aby probíhaly v půdě životní procesy zdravě a nerušeně, minimalizují se zásahy do půdy a její obdělávání. Hlavní prací je tím pádem sklizení úrod (WHITEFIELD, 1999).

3.4 Biozahrady, ekozahrady

Podle Klikové (1992) je hlavní zásadou biozahrad zahrádkaření s přírodou a co možná nejvíce přirozený způsob pěstování. Jedná se o návrat zpět ke starým osvědčeným praktikám babiček a prababiček. A každý může přispět k ozdravení sebe samotného, k ozdravení svého prostředí a ke zlepšení životních podmínek. Kliková definuje biologické zahrádkaření jako aplikaci souhrnu přírodních, biologicky podložených postupů. Tento způsob hospodaření vznikl jako reakce na nadměrné používání chemických prostředků při hnojení a ochraně rostlin, díky němuž docházelo ke zhoršení kvality půdy i vody.

Svoboda (2009) definuje ekozahradu jako zahradu založenou v souladu s přírodními pravidly, která se stará sama o sebe a člověka k tomu příliš nepotřebuje. Zahrada, která kvete, plodí ovoce, obsahuje spousty jedlých rostlin a na kterou není nutné vynakládat velké finanční částky.

V biologickém způsobu hospodaření mají přednost především přirozené metody boje proti chorobám a škůdcům. Tento způsob zahrádkaření má na rostliny pozitivní vliv, a ty jsou díky tomu více odolnější než při používání chemických prostředků. Nejde pouze o absenci chemických postřiků a minerálních průmyslových hnojiv, ale o komplexní přírodní procesy, které udržely život více než milión let. Při biologickém hospodaření není kladen primární důraz na výživu rostlin, ale na zvyšování úrodnosti půdy. Protože v půdě žijí milióny mikroorganismů, které uvolňují živiny a ty jsou důležité pro zdravý růst rostlin. Zúrodnováním půdy a zlepšováním její struktury se chrání semena v době klíčení, zabezpečuje se dostatek vody a zároveň se díky tomu sledují výskyty chorob a škůdců (HAMILTON, 1994).

Biopěstitel by se při obdělávání půdy měl snažit napodobit ekosystém lesa. Jelikož les roste a nikdo se o něj nestará, není zaléván, hnojen, a i přesto vytváří ohromné množství biomasy a působí v něm věčný koloběh života (TABACH, 1991).

3.5 Permakultura

V anglickém jazyce je slovo „permaculture“ složeno ze dvou slov – permanent a agriculture, toto spojení lze tedy volně přeložit jako trvale udržitelné zemědělství. Z počátku bylo aplikováno pouze na hospodaření s půdou, ale s postupem času se začalo aplikovat do všech oblastí, kromě zemědělství i do zahrad, mateřských škol, architektury a průmyslových závodů. Hlavním cílem je vytvořit zdravé a energeticky účinné životní prostory a pracoviště.

Při hospodaření s půdou se jedná především o trvalou pokrývku půdy, víceletými kulturami a užitkovými dřevinami s cílem vytvořit trvalé ekosystémy. Kromě ekologických aspektů zahrnuje trvalá kultura i smyslové, mezilidské a ekonomické aspekty. A na základě principů permakultury se zohledňují i estetická a kulinářská hlediska, jako například vztah k sousedům, ochrana proti větru, vizuální clona, koloběhy vody, techniky pěstování, nároky na pracovní dobu apod.

Jako první definoval pojem permakultura Bill Mollison (1988) ve své publikaci a to tak, že permakultura je integrovaná věda o designu lidských sídel. Jeho následovatel David Holmgren (2006) tuto definici rozvinul a definoval ji jako uvědoměle přeměněnou krajinu napodobující přirozené vztahy a vzorce, která poskytuje dostatek potravy, vlákna a energie k uspokojení místních potřeb.

Podle Heila (2004) lze pojem permakultura charakterizovat jako vzájemné harmonické soužití člověka s přírodou včetně etických zásad, plánovacích kritérií a doporučení pro praxi. Základními etickými pravidly permakultury jsou péče o Zemi, péče o člověka a spravedlivé rozdělování.

Pravidlo péče o Zemi se soustřeďuje především na péči o zdravou půdu. Vychází z toho, že úroveň vývoje společnosti a jejího zdraví je dána stavem a zdravím půdy.

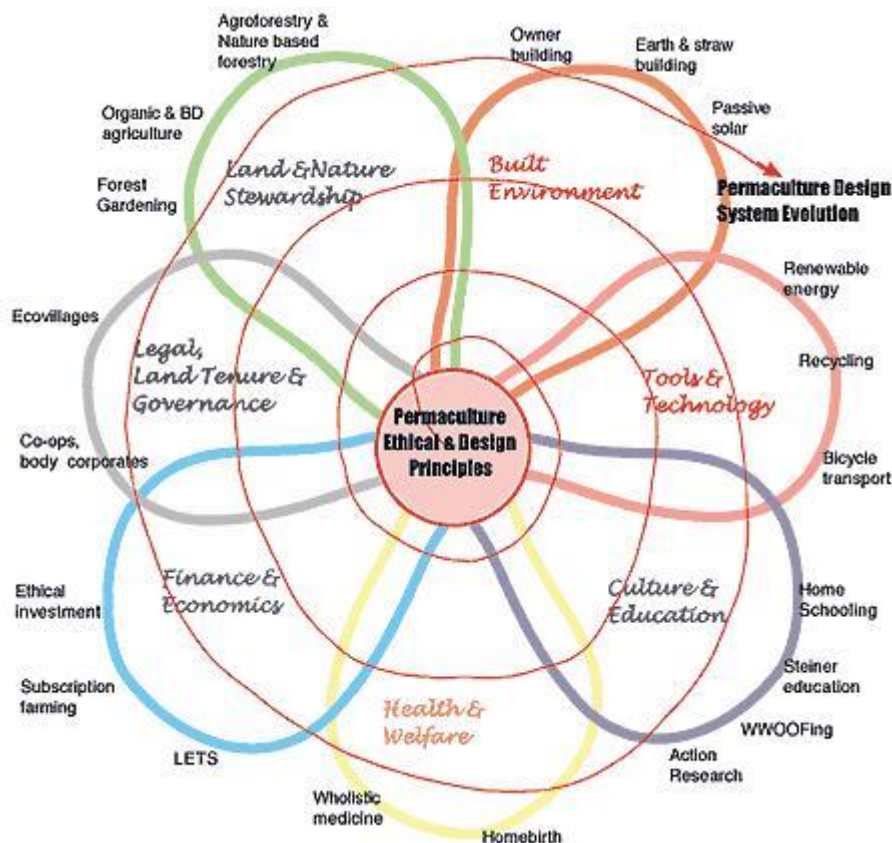
Péče o člověka vždy začíná u péče o sebe samého, dále v péči o rodinu a blízké až po širší komunitu. Hlavním úkolem je růst skrze sebedůvěru a přijímání osobní odpovědnosti za danou situaci namísto obviňování druhých. Stěžejním aspektem je také soustředěnost na pozitiva a příležitosti místo na překážky.

V současné době enormně roste spotřeba lidstva a snaha o neustálý ekonomický růst. Nicméně vždy přijde okamžik, kdy je důležité se zastavit, uvědomit si a přehodnotit co to skutečně znamená mít dostatek. Umět si vzít co je potřebné a důležité, ale současně s tím by mělo docházet ke sdílení přebytků s ostatními [25].

Jaroslav Svoboda (2009) ve své knize uvádí základní principy permakultury jako:

- respektování přírodních zákonů,
- etické zacházení s přírodními zdroji,
- využití místně dostupných zdrojů,
- péče o planetu,
- péče o lidi,
- spojování více prvků ve fungující celek,
- maximální efektivita při minimální vložené energii,
- rozmanitost a originalita,
- kladný a tvořivý přístup k řešení problémů,
- dělení se o nadbytečné zdroje,
- produkování jen recyklovatelného odpadu,
- snaha učinit život radostnějším a jednodušším.

Podstata permakultury se dá shrnout jako logický a zodpovědný přístup k životu, který zohledňuje nejen nás, ale i ty, co přijdou po nás. Podle Svobody jde především o blahobyt člověka tak, aby se nemusel nutit do falešné skromnosti, popírat své potřeby, nebo se obohacovat na úkor ostatních lidí, rostlin, zvířat či životního prostředí. Neplatí zde nařízení nebo zákazy, pouze se vytváří příklady, doporučení a techniky, které se mění například podle klimatu, místní flóry a fauny, složení půdy, dostupných zdrojů, tradiční kultury a také podle potřeb lidí, kterým mají především tyto postupy sloužit.

Obrázek 5 Principy permakultury
 Zdroj: http://ekozahrady.com/co_je_pk.htm

Důležité při samotném projektování permakulturní krajiny je, aby umožňovala koexistenci všech zainteresovaných živých organismů včetně všech přírodních zdrojů jako pramenů, bystřin, potoků, řek, rybníků, jezer, močálů, lesů, skal, ale i stávajících budov. Účelné využití všech těchto prvků je řízeno podmínkami daného biotopu a v souladu s přírodou. Navíc díky tomuto postupu při projektování, které bere v úvahu výše zmíněné prvky, se také snižují energetické vstupy (HOLZER, 2010).

V současnosti se permakultura uplatňuje spíše jako způsob života, v domácím hospodaření, pro vzdělávání nebo v přírodním stavitelství.

Při navrhování permakulturní zahrady se vychází z tzv. zón. Tyto zóny jsou rozděleny podle intenzity využívání a umožňují zároveň uspořádat informace o daném místě do vhodných vzorů. Na základě toho je možné navrhnout koncepční plán. Velké pozemky mají oproti malým pozemkům více zón. Tyto zóny bývají děleny, například podle návštevnosti. Základní dělení zón je na dům, nejbližší okolí domu, středně často navštěvo-

vaná zóna, komerční produkce, území minimální péče, divočina. Zóny se navzájem prolínají podle potřeby, oslunění, půdy a mnoha dalších faktorů. Díky nim je vytvořen dynamický vztah mezi člověkem a zahradou (SVOBODA, 2009).

3.6 Lidské zdraví a bioprodukty

V posledních desetiletích se čím dál více řeší zdraví jednotlivců i celých skupin, a to z nejrůznějších hledisek. Výsledky z řady výzkumů jednoznačně potvrdily, že mnoho onemocnění souvisí s chybnými výživovými návyky, nekvalitou potravin a s minimem pohybu (URBAN, ŠARAPATKA a kol., 2003).

Například v roce 2005 byla realizována studie společností STEM/MARK na téma, jak významně ovlivňuje obezita a nadváha výskyt zdravotních komplikací. Iniciátorem této studie byla Česká obezitologická společnost ČLS JEP ve spolupráci s Národní radou pro obezitu. Z výsledků vyplynulo, že nadváha zvyšuje riziko zvýšeného krevního tlaku a nemocí srdce a cév více než 3krát, riziko cukrovky je 2,5krát vyšší, výskyt dny a onemocnění kloubů a páteře je 2krát vyšší. Obezita toto riziko ještě zvyšuje, v případě cukrovky je to až 7krát, u zvýšeného krevního tlaku více než 5krát a nemoci srdce a cév také 5krát (PUKLOVÁ, 2011).

Jedná se o choroby jako například obezita, cukrovka, onemocnění srdce a cév, deprese a různá nádorová onemocnění, u kterých lze hovořit, vzhledem k jejich rychlosti šíření, jako o epidemiích. Tyto choroby jsou často nazývané jako civilizační nemoci, kvůli přímé souvislosti se životním prostředím a způsobem života. Například se znečištěním životního prostředí velmi úzce souvisí některá endokrinologická onemocnění, jako jsou například choroby štítné žlázy. Každoročně také dochází k nárůstu počtu lidí trpících alergiemi, které postihují nemocné po celý život. Tito lidé mají poruchy imunity a jsou tedy náchylnější k ostatním nemocem.

Doporučení pro optimální složení jídelníčku jsou podrobně zpracována a přijata Světovou zdravotnickou organizací, ale přesné požadavky na kvalitu potravin a surovin nejsou dostatečně definovány.

Kvalita produktů z ekologického zemědělství je chápána rozdílně než kvalita z běžných zemědělských komodit. Kvalita bioproduktů je určována kvalitou celého zeměděl-

ského systému a zpracovatelského postupu. Způsoby pěstování rostlin a chovu hospodářských zvířat, postupy zpracování surovin a technologie produkce jsou stanoveny přísnými předpisy a definovány v zákoně č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb. o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Tyto předpisy vylučují vědomé kontaminace zemědělských produktů nežádoucími látkami, dbají na ohleduplný chov hospodářských zvířat a definují kontrolu celého produkčního procesu.

V zákoně č.242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č.368/1992 Sb. o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů je definován pojem bioprodukt, jako surovina rostlinného nebo živočišného původu nebo hospodářské zvíře získané v ekologickém zemědělství podle předpisů Evropských společenství. Pojem biopotravina je ve stejném zákoně definována jako potravina vyrobená za podmínek uvedených v tomto zákoně a předpisech Evropských společenství splňující požadavky na jakost a zdravotní nezávadnost stanovené zvláštními právními předpisy.

Kvalita biopotravin není právně definována a nejsou ani stanoveny zvláštní limitní hodnoty jednotlivých látek, nicméně biopotraviny musí splňovat všechny požadavky kladené na běžné, konvenčně vyráběné potraviny. Tyto požadavky upravuje zákon č. 110/1997 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dále související vyhlášky č. 294/94 Sb. o mikrobiologických požadavcích na potraviny, způsobu jejich kontroly a hodnocení ve znění vyhlášky č. 91/99 Sb. a vyhlášky 292/97 Sb., stanovující chemické požadavky zdravotní nezávadnosti jednotlivých druhů potravin a surovin pro výrobu potravin (URBAN, ŠARAPATKA a kol., 2003).

Hlavním cílem konvenčního zemědělství je průběžný kvantitativní nárůst produkce, dosažení maximální sklizně, a to při minimálních vkladech lidské práce, bez ohledu na jiné než ekonomické nebo peněžní aspekty. Tento přístup vychází z antropocentrické filozofie, ve které je člověk nadřazen přírodě. Příroda je chápána jako pouhý nástroj v uspokojování lidských potřeb hmotného charakteru (TABACH, 1991).

Ekologické zemědělství se soustředí především na kvalitu produkce, nikoliv na její kvantitu. Snaží se o maximální přírodnost vnitřních nutričních a fyziologických vlastností

a o biologickou hodnotu jednotlivých složek jako jsou například bílkoviny, enzymy, vitamíny a minerální látky. Velký důraz je také kladen na zamezení vnášení cizorodých a škodlivých látek a jejich reziduí do agroekosystému, případně jejich minimalizace. Kvalita způsobu produkce přímo souvisí také s etickým, morálním, sociálně – psychologickým a environmentálním hlediskem. Ekologické hospodaření je celkově zranitelnější vnějšími vlivy než konvenční zemědělství (URBAN, ŠARAPATKA a kol., 2003).

V tomto případě se jedná o holistické pojetí, které bere přírodu jako celek, v němž jsou veškeré procesy a vztahy řízeny přírodním řádem. Dokonalým vzorem pro lidskou činnost je pak brán přírodní řád a ekologická rovnováha. Člověk by neměl násilně ovládat přírodu, ale jednat v jejím souladu, a přitom objektivně k vlastnímu prospěchu, protože je roven ostatním živým tvorům (TABACH, 1991).

Výsledky srovnání ekologických potravin s potravinami z konvenční produkce ukazují, že ekologické potraviny mají z technologické jakosti vyšší obsah sušiny a tím pádem i vyšší obsahy některých složek, jako jsou například vitamíny nebo minerály. Jsou také lépe skladovatelné a celkově obsahují méně reziduí těžkých kovů, dusičnanů a pesticidů. Problém může nastat s obsahem přírodních toxinů nebo fytoalexinů, kterými se rostliny brání proti napadení škodlivými činiteli. Horší technologická kvalita bioproduktů může být způsobena také špatnou volbou odrůdy, stanoviště nebo chybami v pěstitelském postupu.

S certifikovanými produkty z ekologického zemědělství má konzument jistotu, že produkty byly vyprodukovány bez vstupů rizikových látek, což má pozitivní efekt na samotnou kvalitu produktu, na lidské zdraví a na životní prostředí. V mnoha pokusech např. s bramborami nebo masem bylo také dokázáno, že biopotraviny mají lepší chuť (URBAN, ŠARAPATKA a kol., 2003).

4 METODIKA

V praktické části této diplomové práce je zpracována *případová studie*, kde je vybrán a charakterizován prototyp jedlé zahrady. Tato jedlá zahrada byla vybrána na základě sběru dat o jedlých zahradách v České republice. Následně jsou zmíněny i ostatní jedlé zahrady nebo zahrady s podobným konceptem jak v České republice, tak i ve světě.

Následně bylo vypracováno *dotazníkové šetření* a dotazník na internetovém portálu Survio. Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na obyvatele Brna-města, které bylo vybráno jako prototyp většího města s vysokou hustotou zástavby, a naopak s absencí zeleně. Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit povědomí obyvatel Brna o jedlých zahradách, zájem o ně a jejich preference. Sběr dat probíhal dvojí formou, pomocí online dotazování a osobního písemného dotazování a byl anonymní. V dotazníku byly použity otázky uzavřené, otevřené a škálové. Následně byly výsledky dotazníku zpracovány do přehledných grafů a tabulek uvedených v příloze.

Dále byla na základě zjištěných dat vypracována *SWOT analýza* na jedlé zahrady ve městě. Autorem první SWOT analýzy je Albert Humphrey, který tuto analýzu navrhl již v šedesátých letech dvacátého století. Tato analýza je označována jako univerzální nástroj pro zhodnocení faktorů vnitřního a vnějšího prostředí a nejčastěji se používá v marketingu, či strategickém řízení jako situační analýza. Nicméně díky její univerzálnosti se dá použít téměř na každý koncept, který charakterizují vnitřní faktory a ovlivňuje jej vnější prostředí. Samotný název vznikl jako zkratka počátečních písmen anglických slov vyjadřujících skupiny charakteristických faktorů pro analyzovaný koncept. První dvě písmena vyjadřují charakteristiky vnitřního prostředí, a to S jako strengths neboli silné stránky a W jako weaknesses neboli slabé stránky. Úkolem je identifikace klíčových silných a slabých stránek společnosti, které jsou přímo ovlivnitelné. Další písmena určují skupiny faktorů vnějšího prostředí. O vyjadřuje opportunities (příležitosti) a T jsou Threats (hrozby). Tyto faktory nejsou přímo ovlivněné sledovaným subjektem, ale mohou na něj působit ve velké míře. Po identifikaci faktorů je vytvořena tzv. SWOT matice a z ní jsou následně určeny strategie, které jsou pro subjekt realizovatelné. Výstupem SWOT analýzy jsou doporučení ve formě strategií:

- SO (maxi-maxi) – využití silné stránky, k zužitkování příležitosti,
- WO (mini-maxi) – snaha o překonání slabých stránek, aby bylo možné využít nastalé příležitosti,
- ST (maxi-mini) – využití silné stránky k eliminaci hrozby,
- WT (mini-mini) – zaměřuje se a řeší slabé stránky, čímž minimalizuje riziko v podobě hrozby (VOJTÍŠEK, 2012).

5 VÝSLEDKY

5.1 Popis vybrané lokality – případová studie

Jako ukázková jedlá zahrada byla vybrána jedlá zahrada v obci Jenišovice. Jedná se o obec v Pardubickém kraji, 18 km východně od města Chrudim v nadmořské výšce 237 m. n. m. Celková rozloha obce je 1172 ha, z nichž 995 ha je zemědělská půda, 73 ha lesní půda, 19 ha vodní plocha a 19 ha je zastavěno. Obec se každoročně účastní soutěže Vesnice roku Pardubického kraje, kterou v roce 2009 vyhrála.

V roce 2010 se začal vypracovávat projekt na přeměnu dětského hřiště mezi bývalou školou a kostelem. Hlavním cílem projektu byla rekonstrukce nevyužívaného hřiště tak, aby kromě herní plochy bylo vybudováno i místo pro relaxaci rodičů i prarodičů s dětmi. Pro koncept jedlé zahrady se vedení města rozhodlo, jelikož se jim líbila myšlenka ovocného sadu přímo na hřišti a to, že si děti mohou ovoce přímo sami natrhat. Obec vypracovala návrh a zažádala o grant z programu Místo pod stromy z Nadace Partnerství. Podmínkou pro získání grantu je, aby se do projektu zapojili také občané obce. Na dvou občanských sezeních se proto vypracovaly návrhy a projektová příprava zahrady. Sezeních se účastnilo přes 60 občanů obce všech věkových kategorií a formou hry a vzájemné konfrontace vypracovali návrhy na rekonstrukci zahrady.

Po schválení žádosti a následném udělení grantu obec nakoupila sazenice a stromy jedlých rostlin, modřínovou mulčovací kůru, trávnickové lemy, netkanou textilií, kůly k upevnění stromů a další pomocný materiál. Provedla se nutná úprava a revitalizace terénu, připravily se jednotlivé záhony a vysadily se první stromy a keře. Budování jedlé zahrady se spojilo se snahou o uskutečnění rekordu a jeho zápisu do České knihy rekordů v „Největším počtu vysazených stromů v průběhu 8 hodin na území ČR“. Tento pokus byl úspěšný a uznaný. V tento den se v České republice vysázelo 6919 stromů, z nichž 45 je právě v jedlé zahradě v Jenišovicích. Přes zimní měsíce obec zajistila výrobu veškerého mobiliáře. Jednalo se o kryté posezení a lavičky z tvrdého dřeva, nástěnky, stojan na kola a dílčích informačních cedulek, které jsou umístěné u jednotlivých rostlin. Na těchto cedulkách jsou kromě názvu uvedeny i zajímavé informace k danému druhu. Dosadba zbývajících druhů rostlin, především tedy rostlin popínavých, a výroba vrbových konstrukcí byla provedena na jaře. Poté se připravilo slavnostní otevření v doprovodu hudby, občerstvení a divadelního představení. Slavnostního otevření se zúčastnil tehdejší

hejtman Pardubického kraje Radko Martínek a krajský radní, který byl zodpovědný za životní prostředí a venkov Václav Kroutil.

V dalších měsících se připravoval projekt k výstavbě hřiště se zpevněnou plochou. Toto hřiště o velikosti 299 m² je určeno pro sportovní aktivity jako volejbal, basketbal, nohejbal a ostatní míčové hry. Kromě zpevnění plochy se zakoupila i ochranná síť určená právě pro uvedené aktivity.

V následující tabulce je uveden seznam plodin a jejich počty kusů, které byly v jedlé zahradě vysázeny.

Tabulka 1 Osazovací plán jedlé zahrady v Jenišovicích

Osazovací plán	
Rostlina	Počet kusů
Jeřáb granátový (<i>Sorbus Granatnaja</i>)	1
Ostružiník (<i>Rubus fruticosus</i>)	3
Réva vinná (<i>Vitis vinifera</i>)	6
minikiwi (<i>Actinidia arguta a kolomikta</i>)	6
Akébie pětičetná (<i>Akebia quinata</i>)	4
Dřín obecný (<i>Cornus mas</i>)	81
Asijská hrušeň (<i>Pyrus 'Man Sun Gil'</i>)	1
Ostružiník maliník (<i>Rubus idaeus</i>)	10
Brusnice chocholičnatá neboli kanadská borůvka (<i>Vaccinium corymbosum</i>)	10
Brusnice brusinka (<i>Vaccinium vitis-idaea</i>)	10
Jahody (<i>Fragaria 'Rujana'</i>)	20
Černý rybíz (<i>Ribes nigrum</i>)	1
Rybíz červený (<i>Ribes rubrum</i>)	1
Srstka angrešt (<i>Grossularia uva-crispa</i>)	1
Klikva velkoplodá (<i>Vaccinium macrocarpon</i>)	5
Jabloň (<i>Malus sloupovitá</i>)	4
Zimolez kamčatský neboli kamčatská borůvka (<i>Lonicera kamtschatica</i>)	10
Kaštanovník setý (<i>Castanea sativa</i>)	2
Aronie (<i>Aronia melanocarpa</i>)	40
Kdouloň obecná (<i>Cydonia oblonga</i>)	2
Morušovník bílý (<i>Morus alba</i>)	1
Mišpule obecná (<i>Mespilus germanica</i>)	2
Tatarova hrušeň (<i>Sorbus 'Tatarka'</i>)	1

Zdroj: www.obecjenisovice.cz

Jedlá zahrada byla financována částečně z rozpočtu obce, dále finanční podporou Nadace Partnerství, která přispěla částkou 195 000 Kč a sponzorskými dary od firem Školky Litomyšl, spol.s r.o. a Denivková Zahrada s.r.o. Vzhledem k tomu, že je zahrada v centru obce, je volně přístupná a ovoce, zelenina a jedlé rostliny jsou zde jako doprovodná zeleň, tak se neplatí vstupné a ani sběr plodin není zpoplatněn. Díky tomu, že se obyvatelé Jenišovic podíleli přímo na přípravách i na realizaci projektu, mají tedy osobní zájem, aby se jedlá zahrada udržovala a fungovala.

V České republice je již vybudovaných několik jedlých zahrad nebo zahrad s podobným konceptem. Čím dál více mateřských a základních škol budují jedlé zahrady na svých pozemcích a péči o ni propojují s výukou. Například na Základní škole v Plzni si děti čtvrtých a pátých tříd navrhly a vybudovaly tzv. jedlý ostrov. Plochu o velikosti přibližně 300 m² vysázely ovocnými stromy, keři a vyvýšenými záhony se zeleninou a bylinkovou spirálou. V rámci výuky se učí, jak má být zahrada spravována podle zásad přírodního zahradničení, mulčují, učí se vyrábět rostlinné hnojívky a pochutnávají si na vypěstovaných plodech. Podobný projekt se uskutečnil i na Základní mateřské škole Waldorfské v Brně. Díky tomu si děti budují kladný vztah k přírodě a učí se, jak správně o rostliny pečovat a jak si mohou vypěstovat vlastní ovoce, zeleninu a bylinky bez chemie. Výhodou školních jedlých zahrad je, že pozitivně ovlivňují děti v raném věku, nicméně pro okolní obyvatele jsou zahrady nepřístupné. Podobný koncept mají níže uvedené zahrady nacházející se v České republice.

- Otevřená zahrada Brno
- Zahrada Vlašínovi
- Bylinková zahrada Valtice
- Zelená oáza Velatice
- Jedlá zahrada Rozesmáté děcko, z.s.

Nejedná se přímo o koncept jedlé zahrady nicméně se shodují například v přístupech, způsobu pěstování atd. Například v centru Brna provozuje Nadace Partnerství Otevřenou zahradu, kde je vytvořen prostor pro poznání přírodních souvislostí a moderních technologií. Tato zahrada je ideálním místem pro odpočinek, vzdělání i zábavu, pravidelně zde probíhají tematické kurzy, programy pro školy, ale také bývá využívána pro firemní akce nebo svatby. Nicméně se nejedná o jedlou zahradu v pravém slova smyslu.

Další přírodní zahradou ve městě je ukázková přírodní zahrada manželů Vlašínových z Brna. Na zahradě, která dříve nebyla využívána a sloužila spíše jako odkládací prostor, vybudovali soukromou permakulturní zahrádku. Prostor o rozloze přibližně 100 m² umožňuje celoroční přístup a je na něm využit každý kousek půdy. Svou funkcí a velikostí demonstruje fakt, že přírodní zahrada není přímo závislá na velikosti dostupné plochy. Zahrada Vlašínových je rozdělena na malé záhony, na kterých sklízí ovoce, zeleninu, byliny a krmivo pro drůbež.

Třetí ukázkovou přírodní zahradou v Jihomoravském kraji je Bylinková zahrada ve Valticích, která je spravována spolkem Bylinková zahrada Tíře Chmelar ve Valticích, z.s. Zahrada začala vznikat v roce 2004 a jejími hlavními iniciátory byli manželé Tíře a Lubomír Chmelar z USA. Jedná se o jedinečnou zahradu, ve které se pěstuje více než 300 druhů bylin, kromě léčivých jsou zde i afrodiziakální, bylinky mýtů a legend, barvířské rostliny, a ty které lze využít v aromaterapii nebo v kuchyni. Zahrada je součástí Lednicko-valtického areálu, který je zapsán v UNESCO a pro vstup do zahrady se vybírá vstupné.

Z Nadace Partnerství obdržela finanční podporu i obec Velatice, která se rozhodla vybudovat zelenou oázu včetně komunitní bylinkové zahrádky na prostoru bývalých nevyužitých zahrad. Hlavní cílem bylo danou plochu využít atraktivněji a tak, aby sloužila široké veřejnosti a zároveň se zachoval krajinný ráz s původními krajovými odrůdami dřevin.

S cílem vytvořit vhodný a bezpečný prostor pro dětské aktivity, které napomohou k utvoření pozitivního vztahu dětí k přírodě, se realizoval projekt Jedlá zahrada v obci Náchod. Na realizaci projektu spolupracovali občané obce, dobrovolníci i rodiče s dětmi.

Ve světě je již několik fungujících jedlých zahrad. Čím dál více se tento koncept stává oblíbeným ve velkých městech, kde je málo zeleně a jediným zdrojem potravin jsou obchodní sítě. S tímto faktem se rozhodla bojovat i Základní škola Janigova v Košicích, která v areálu školy vybudovala jedlou zahradu. Péči o ní a provoz propojilo vedení školy s výukou.

S cílem být soběstačný a nezávislý na dodávce potravin, se rozhodl založit první fungující lesní zahradu ve Velké Británii Robert Hart. Měl k dispozici přes 8 ha půdy, převážně pastvin a aby nahradil potraviny, které dříve produkoval díky zemědělství, založil

na 0,405 ha, tj. 5 % jeho půdy, jedlou lesní zahradu. Tento prostor byla dříve tradiční zeleninová zahrádka a sad s jabloněmi, hrušněmi a švestkami. Hart z počátku vysadil byliny a černý rybíz, který použil jako podrost pod stromovým patrem. K mulčování využíval slámu, kompost a posečenou trávu. Časem si uvědomil, že tento typ mulčování je pro zahradu přirozenější než tradiční pěstování na záhoncích. Hartova lesní zahrada je prototypem jedlé zahrady fungující pouze na vzájemné sounáležitosti rostlin.

Vzhledem k charakteru nelze Jedlou zahradu v Jenišovicích a Hartovu zahradu přímo porovnávat. Obecní jedlá zahrada je určená kromě pěstování rostlin i k relaxaci, jako odpočinková zóna obce nebo jako doprovodná zeleň. Oproti tomu Hartova lesní zahrada je čistě soukromá záležitost. I přesto že založení těchto zahrad dělí několik let, lze najít společné prvky, a to především ve způsobu pěstování a přístupu k péči o vegetaci.

Dalšími podobným koncepty ve světě jsou městská farma v Detroitu v Michiganu, jejíž prioritou je produkovat čerstvé, zdravé a chutné jídlo a zároveň zlepšovat lidské vztahy a vytvářet ekonomické příležitosti pro lidi. Jejich cílem je vytvořit ekonomicky životaschopný podnik, který bude alternativou pro občany, a ne pouze doplňkem. Na podobném principu funguje i FARM: London. Prototyp střešního městského zemědělství, který integruje akvaponický chov ryb a hydroponii, chov drůbeže a pěstování hub, a to všechno tak, aby to bylo šetrné k životnímu prostředí. Ve velkých městech jako je New York nebo Detroit je realizován program DUFi neboli Distributed Urban Farming Initiative. Snahou programu je vybudování zahrad po městě a za pomoci městského zemědělství a produkce zdravých potravin, podporovat zkvalitnění zdravotní péče a dále také podpora ekonomického růstu prostřednictvím podnikání a cestovního ruchu. Za zmínku stojí i komunita lidí žijících v okrese Peckham, což je jihovýchodní část Londýna. Na základě svých znalostí, dovedností a zkušeností se snaží rozšiřovat povědomí o městském zemědělství a zdravých potravinách. Hlavními cíli je podpora pěstování rostlin, ekologického zemědělství, permakultury a snižování ekologických problémů. Jako další cíle mají stanoveny spojování lidí, zlepšování mezilidských vztahů a přispívání k udržitelnému rozvoji v Londýně.

Všechny tyto projekty mají podobné prvky s vybranou ukázkovou zahradou v Jenišovicích. Jedná se o přírodní zahrady ve městě, které byly vybudovány za účelem produkce čerstvého ovoce a zeleniny, zlepšení krajinného rázu, doplnění chybějící zeleně do měst a propojení vztahů mezi přírodou a obyvateli.

5.2 Výsledky dotazníkového šetření

Pro dotazníkové šetření byla vymezena cílová skupina, a to obyvatelé Brna-města. V příloze č.1 je náhled dotazníku, který byl vytvořen pomocí webového portálu Survio. V dotazníku je celkem 17 otázek, z toho jsou 4 otázky filtrační a 13 otázek zaměřených na danou problematiku. Většina otázek jsou uzavřené a respondent tedy vybíral z uvedených možností, u dvou otázek měl respondent možnost odpovědět na otázku slovně. Dotazníkové šetření bylo spuštěno 7.2.2017 a ukončeno 11.4.2017. Respondenti byli osloveni z 80 % přes sociální sítě a internet a zbylých 20 % bylo osloveno osobně se zaměřením na respondenty v důchodovém věku. Celkový počet zodpovězených dotazníků činí 279. Po vyhodnocení bylo 15 dotazníků vyřazeno z celkového hodnocení z důvodu neúplného vyplnění, respondent nebyl z cílové skupiny nebo nepochopení otázky. Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit celkové povědomí a zájem o jedlé zahrady ve městě Brně. Vyhodnocení dotazníku bylo promítnuto do koláčových grafů a slovně vyhodnoceno.

5.2.1 Informace o respondentech

Celkový počet relevantně vyplněných dotazníků je 264, z toho 55,7 % žen a 44,3 % mužů. Mezi filtrační otázky byly zařazeny otázky týkající se věku, stavu respondenta, jako student, pracující apod. a výše měsíčního příjmu. Tyto otázky napomohou k přehledu o respondentech a o vlivu jejich měsíčního příjmu a statutu, na rozhodování. Početně nejvíce zastoupenými věkovými skupinami jsou 19-26 a 27-45 let. To může být zapříčiněno distribucí dotazníku přes internet a sociální sítě. Jak je patrné z níže uvedené Tabulky 1, věkové rozmezí 19-26 je zastoupeno 36,7 % a věková skupina 27-45 je zastoupena 26,5 %. Počtem nejméně zastoupená skupina je méně-18 let, zde v tomto rozpětí odpověděli pouze 3 respondenti. Nicméně na tuto věkovou skupinu nebylo dotazníkové šetření zaměřeno.

Z dotázaných respondentů je nejvíce pracujících, a to 51,1 %, studentů je 17 % a pracujících studentů je 11,7 %. Zde byla i varianta „jiné“, která zahrnuje matky na mateřské, důchodce, nezaměstnané a tato kategorie je zastoupena 20,1 %. Z hlediska výše příjmu výrazně nepřevládá žádná kategorie. Nejvíce respondentů má výši příjmu mezi 10 000-15 000 Kč tedy 25,8 % a nejmenší zastoupení je ve výši příjmu 26 000 a více Kč, což je v tomto případě 15,5 %. Pozitivním faktem je, že výše příjmu u respondentů neovlivňuje jejich názor na jedlé zahrady.

Tabulka 2 Informace o respondentech

Znak		Počet respondentů	Podíl v %
Pohlaví	Žena	147	55,7
	Muž	117	44,3
Věk	méně - 18	3	1,1
	19 - 26	97	36,7
	27 - 45	70	26,5
	46 - 64	54	20,5
	65 - více	40	15,2
Stav	Pracující	135	51,1
	Student	45	17
	Pracující student	31	11,7
	Jiná	53	20,1
Výše příjmu	méně než 10 000 Kč	65	24,6
	10 000 - 15 000 Kč	68	25,8
	16 000 - 20 000 Kč	45	17
	21 000 - 25 000 Kč	45	17
	26 000 - a více Kč	41	15,5

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

5.2.2 Vyhodnocení otázek

1. Setkali jste se již s pojmem jedlá zahrada?

Úvodní otázka je přímo zaměřená na problematiku jedlých zahrad a týká se obecně tohoto pojmu. Jejím cílem je zjistit kolik % lidí má povědomí o pojmu jedlá zahrada a kolik se jich s tímto pojmem již setkalo. Z průzkumu vyplývá, že pouze 20,1 % se s pojmem jedlá zahrada již setkalo a zbylých 79,9 % se s tímto pojmem neseťkalo vůbec. Dalo by se očekávat, že se s tímto pojmem neseťkali lidé ve věkovém rozmezí méně-18 a 65 - více, nicméně ze zjištěných dat vyplývá, že se s tímto pojmem neseťkali lidé napříč věkovou strukturou.

2. Uvítali byste ji ve svém okolí?

Otázka č.2 byla zaměřena výhradně na zájem o koncept jedlých zahrad v městě Brně. Ze získaných responzí je patrné, že většina respondentů by měla zájem, přesněji 95,5 %. Zbýlých 4,5 % odpověděla „Ne“ a jako odůvodnění uvedla ve většině případů, že se jedná o ovoce a zeleninu z města. Tento názor mohou ovlivňovat ve velké míře média a internet, protože znečištění ovzduší ve městech je často vděčným tématem. Nicméně je zde prostor pro osvětu, která by mohla tyto lidi přesvědčit o prospěšnosti jedlých zahrad.

3. Jak daleko byste kvůli ní byli ochotni dojíždět?

Na otázku č.2, zda by respondent uvítal jedlou zahradu ve svém okolí, navazuje přímo otázka č. 3. Respondent měl zodpovědět, jak dlouho by byl ochoten dojíždět do jedlé zahrady v minutách. Nejvyšší četnost měla odpověď 30 minut, dále ve stejné četnosti odpovědi 10 a 20 minut. Tato skutečnost může znamenat značný problém pro určení vhodného místa k vybudování jedlé zahrady. Na druhou stranu může být nasnadě umístit jedlou zahradu blízko dopravního uzlu MHD s dobrou dostupností z většiny městských částí. Další možností je vybudování konceptu více menších jedlých zahrad, aby bylo možné nabídnout lidem dobrou časovou dostupnost.

4. Byli byste ochotní za ni platit?

Respondenti, kteří by uvítali jedlou zahradu ve svém okolí, měli zhodnotit, zda by byli ochotni za ni platit. Z průzkumu vyplývá, že většina odpověděla na tuto otázku „ano“, a to 82,2 %. Z komentářů vyplývá, že odpověď „ne“ dali lidé, kteří by jedlou zahradu využívali zejména kvůli relaxaci a trávení volného času, tudíž by pro ně neplnila svou základní funkci.

Na respondenty, kteří odpověděli kladně na otázku ohledně placení v jedlé zahradě, byla nasměrována i otázka jakým způsobem. Bylo na výběr ze dvou možností, a to platba za kg nebo kusy a jednorázové vstupné. Z odpovědí vyplynulo, že 78,4 % by upřednostnila platbu za kg nebo kusy a zbylých 21,6 % by raději zaplatilo jednorázové vstupné. Tento výsledek může vyřešit první část otázky, kdy 17,8 % respondentů odmítlo za jedlou zahradu platit, což by při jejich nulovém „odběru“ bylo teoreticky možné.

5. Které druhy ovoce a zeleniny byste preferovali?

Tato otázka byla do dotazníku zařazena k určení preferencí respondentů ohledně struktury plodin jedlé zahrady. V šetření byla rozdělena do pěti podotázek, ve kterých byly uvedeny jednotlivé komplementární druhy ovoce či zeleniny. Jednotlivé druhy ovoce a zeleniny v otázce spadají do stejného vegetačního patra.

V prvních třech podotázkách vybíral respondent mezi rybízem, angreštem nebo malinami, ve druhé mezi třešněmi, višněmi a broskvemi a ve třetí mezi jablky, hruškami a ořechy. Jak je patrné z grafu č.4 57,2 % respondentů by preferovalo maliny, což může být způsobeno horší dostupností tohoto ovoce v obchodních řetězcích a jejich vyšší cenou. Rybíz zvolilo 24,6 % respondentů a angrešt 18,2 %. V následující otázce (graf č.5) zvolilo 43,9 % respondentů třešně, 36,4 % broskve a višně pouze 19,7 %. To může být způsobeno stejnou skutečností, jak je tomu v předcházející otázce u malin. Z otázky zaměřené na stromové patro nevyplývá výrazně preferované ovoce. Četnost výběru jednotlivých odpovědí v otázce č. 9 je v rovnováze a to okolo 30 %, jak je patrné z grafu č.6 v příloze č.1.

Podotázky č. 10 a č. 11 byly zaměřeny na zeleninu. Respondent měl vybrat preferovanější zeleninu z trojice cibule, mrkev a ředkvičky a z rajčat, hrášku a kedlubny. V prvním případě zvolilo 48,1 % respondentů, jako preferovanou mrkev, 40,2 % ředkvičky a pouhých 11,7 % cibuli. Ve druhém případě byl zvolen nejvíce preferovanou zeleninou hrášek, a ten volilo 42,8 % respondentů, 39 % respondentů upřednostňuje rajčata a kedlubnu zvolilo pouhých 18,2 %. Tato fakta jsou shrnuta v grafech č.7 a č.8 v příloze č.1.

6. Jak často nakupujete ovoce a zeleninu?

Cílem této otázky bylo zjistit, jak často respondenti nakupují ovoce a zeleninu. Z výsledků vyplývá, že nejvíce dotázaných, tedy 59,1 %, nakupuje ovoce a zeleninu 1 – 2x za týden, 37,9 % ji nakupuje 3 – 5x za týden a pouze 8 dotázaných, tedy 3 % nakupuje zeleninu častěji, a to 6 – 7x za týden. (Graf č.9 v příloze č.1).

7. Kde nejčastěji nakupujete ovoce a zeleninu?

Na předcházející otázku zaměřenou na frekvenci nákupů přímo navazuje otázka č. 13 v dotazníkovém šetření, a to kde nejčastěji respondent ovoce a zeleninu nakupuje.

Z výsledků vyplývá, že 83 % dotázaných nakupuje v supermarketech a hypermarketech. Na trzích nebo přímo od dodavatele nakupuje 9,1 %, ve specializovaných prodejnách jako My food, Sklizeno atd. nakupuje 5,7 %. Zbylé 2,3 % dotázaných zvolilo variantu „Jiná“, kde doplnilo, že využívá kombinaci více variant nebo nakupují přes internetový portál rohlik.cz. Výsledky této otázky ukazují, že pro většinu respondentů je zelenina a ovoce ze supermarketů a hypermarketů dostačující a nemají potřebu vyhledávat alternativní způsoby získání těchto potravin.

Celkově z dotazníkového šetření vyplývá, že samotný koncept jedlé zahrady je znám pouze jedné pětina oslovených respondentů, což vzhledem k moderní době a věkovému složení dotázaných je velmi zajímavé zjištění. Z výsledku můžeme soudit, že pro úspěšnou realizaci jedlé zahrady je třeba provést rozsáhlou kampaň, která by měla o tomto novém způsobu získávání čerstvých potravin informovat. Z další otázky jednoznačně vyplývá, že by respondenti o tento moderní koncept zájem měli. Nicméně je zřejmé, že jedlá zahrada by musela být pro každého dobře dostupná. Z odpovědí je jasné, že pro úspěch projektu je třeba vybudovat zahradu na místě, které bude dostupné pro co nejvíce lidí cílové skupiny v co nejkratším čase. Další selekce probíhá při nutnosti placení za jedlou zahradu. Téměř pětina respondentů není ochotna platit za jedlou zahradu a zároveň většina těch co jsou ochotni platit, preferuje platbu za kilo nebo kus. Volbou platby za kus či kilo by se částečně vyřešilo financování zahrady a zároveň by byla zahrada zdarma přístupná pro relaxaci a trávení volného času, bez odběru ovoce či zeleniny. Podotázky ohledně výběru druhů ovoce a zeleniny ukazuje preference potenciálních spotřebitelů a vzhledem k výsledkům je jasné, že pro úspěšný projekt jedlé zahrady je třeba řídit se předběžným výzkumem, který určí, o jaké ovoce či zeleninu jeví konzumenti zájem nejvíce. Nejčastěji respondenti nakupují zeleninu 1 – 2 krát do týdne, ale více než třetina z nich navštíví obchodní místo 3-5 krát týdně. Tyto četnosti ukazují, že potřeba ovoce a zeleniny rozhodně není zanedbatelná. Výsledky poslední otázky jasně ukazují, že lidé by sice měli zájem o tento koncept, líbí se jim myšlenka čerstvého ovoce a zeleniny, dokonce by většina z nich byla ochotna za ni i platit, ale sami nevyhledávají alternativní možnosti nákupu a čtyři pětina z nich nakupují ovoce a zeleninu v supermarketech a hypermarketech.

5.3 Vyhodnocení SWOT analýzy

V kapitole 5.3 byla vypracována SWOT analýza, kde byly identifikovány silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby jedlých zahrad ve městě. Z vyhodnocených dat byly následně navrženy strategie.

Tabulka 3 SWOT analýza jedlých zahrad ve městě

SWOT analýza Jedlých zahrad	
Silné stránky	Slabé stránky
- ovoce a zelenina bez chemického ošetření a hnojiv	- omezené množství
- nenáročná práce v péči o zahradu	- omezený výběr druhů ovoce a zeleniny
- čerstvé potraviny	- vysoká počáteční investice
- absence obalů	
- absence dálkové přepravy potravin	
- zlepšení krajinného rázu	
- trvale udržitelný rozvoj	
- konzumace sezónních potravin	
- místo pro trávení volného času	
Příležitosti	Hrozby
- spolupráce s místními spolky	- počasí
- dotace	- škůdci a nemoci
- edukační programy pro mateřské a základní školy	- ceny v supermarketech a hypermarketech
- přeměna brownfieldu	- více alternativních míst ke koupi ovoce a zeleniny
	- legislativní omezení při zpoplatnění (EET)
	- vandalismus
	- znečištěné ovzduší
	- nezájem a neudržování jedlé zahrady

Zdroj: vlastní zpracování

Silné stránky

Ovoce a zelenina bez chemického ošetření a hnojiv

U ovoce a zeleniny z jedlých zahrad je absence veškerého chemického ošetření a organických hnojiv, které mají vliv na složení i kvalitu potravin. Sběr se provádí ve chvíli, kdy jsou produkty zralé a připravené ke konzumaci.

Nenáročná práce v péči o zahradu

Práce v jedlé zahradě jsou omezeny na minimum. Hlavními úkoly jsou kosení a sklizeň. Kosení není chápáno jako úprava rostlin do tvaru z hlediska estetiky, ale pouze kosení, které je nutné kvůli přístupu do zahrady a pohybu v ní. Snahou je vytvořit systém, který zaručí rostlinám vhodné podmínky pro zdravý růst. Z počátku je k tomu potřeba napomáhat mulčováním, zeleným hnojením, výběrem rostlin produkujících dusík a zachycováním dešťové vody. S postupem času se množství prací na zahradě začne minimalizovat a vznikne samostatný ekosystém, který je schopný fungovat i bez aktivního zasahování člověka.

Čerstvé potraviny

Jedna z hlavních silných stránek je čerstvost potravin. Zákazník si sám natrhá zralé plody, které jsou přímo určeny ke konzumaci. Není nutné používání chemických postřiků, které by prodlužovaly trvanlivost. Ovoce a zelenina se zde sklízí zralá, což je velký rozdíl oproti supermarketům. Totéž se nedá říci o nedozrálém ovoci či zelenině v supermarketu, kde sběr probíhá mnohem dříve.

Absence obalů

Vzhledem k tomu, že si každý zákazník natrhá plody sám, a to přímo k dalšímu zpracování nebo konzumaci, odpadá nutnost balení potravin do různých plastových či jiných obalů. Nejenže díky tomu dochází ke snížení používání plastů, které v obrovské míře zatěžují přírodu, ale také k předcházení vzniku odpadů.

Absence dálkové přepravy potravin

Jak již bylo výše zmíněno, díky tomu, že plody si zákazník nasbírá v jedlé zahradě sám, odpadá jakákoliv nutnost balení a následné přepravy k distributorovi nebo koncovým zákazníkům.

Zlepšení krajinného rázu

Vybudování jedlé zahrady není limitováno velikostí ani přírodními vlastnostmi. Při projektování se vždy vychází z fyzikálních, chemických a půdních vlastností daného místa a na základě toho se volí vhodné rostliny a stromy pro výsadbu. Díky tomuto přístupu, lze jedlou zahradu vybudovat prakticky kdekoliv. Přímě v centru nebo i v okrajových částech měst se vždy najde menší či větší nevyužitá plocha, kterou lze přetvořit. Svým vzhledem přispívá k celkovému estetickému dojmu z prostředí a evokuje přírodu, která je čím dál více obyvateli měst vyhledávána. V řadě měst je také nespočet brownfieldů⁴, které mohou být také ideálním místem pro vybudování jedlé zahrady.

Trvale udržitelný rozvoj

Podle zákona č.17/1992 Sb. o životním prostředí, který byl schválen v roce 1991 má každý člověk právo na příznivé životní prostředí. V tomto zákoně byl i definován pojem trvale udržitelný rozvoj. Jedná se o rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat své základní životní potřeby, a přitom nedochází ke snižování přírodní rozmanitosti a přirozených funkcí ekosystémů. Díky funkcím a vlastnostem jedlých zahrad je možné je zařadit jako prvky trvale udržitelného rozvoje.

Konzumace sezónních potravin

Vzhledem k faktu, že jedlá zahrada je přímo závislá na podnebí, počasí, přírodních vlastnostech daného místa a vegetačním období, je možné na ní pěstovat pouze rostliny, pro které jsou tyto podmínky ideální. Proto dochází během roku ke střídání rostlin, v přímé návaznosti na změny vlastností daného prostředí. Člověk tedy sklízí pouze plody, které jsou aktuální a pro dané období přirozené.

Místo pro trávení volného času

V současné době se ve městech stává čím dál větším problémem masivní zástavba a nedostatek zelených ploch. Kromě estetických vlastností, slouží zelené plochy také pro trávení volného času a k relaxaci. Jedná se o ideální místo pro provozování aktivit vhodných pro veřejnost v podobě seminářů či workshopů. Dále je zde možnost dobrovolnických

---

⁴ Brownfieldem může být pozemek, objekt nebo areál, který není dostatečně využíván a je zanedbán, případně kontaminován. Převážně se jedná o pozůstatky průmyslové, zemědělské, rezidenční nebo vojenské aktivity. Pro další využívání objektu je nejdříve nutná jeho regenerace.

prací při údržbě jedlé zahrady. Všechny tyto aktivity mají pozitivní vliv na lidskou psychiku a umožňují si odpočinout od každodenního stresu.

Slabé stránky

Omezené množství

Přestože je jedlých zahrad prozatím malé množství, čím dál více se z nich začíná stávat fenomén moderní doby. Z počátku však může nastat situace, kdy na velké město co do rozlohy i do počtu obyvatel bude připadat pouze jedna jedlá zahrada. V momentě, kdy o tuto zahradu bude velký zájem, nemusí být dostatečné množství plodů pro sklizeň, aby byly uspokojeny potřeby všech zájemců. To může snižovat zájem o tento typ zahrad, jelikož není možné nedostatek plodů vyřešit okamžitě.

Omezený výběr druhů ovoce a zeleniny

Jak již bylo zmíněno, jedlá zahrada se buduje v přímé návaznosti na vlastnosti a podmínky daného místa. S tím souvisí omezení při výběru rostlin. Zákazník musí být tolerantní a rozumět filozofii jedlých zahrad a požadovat pouze plody, které se na jedlé zahradě pěstují a jsou v daném období aktuální. Tento fakt může značné množství zákazníků odradit, jelikož v dnešní moderní době je naopak výběr plodů široký a obecně je vše dostupné v nadbytečném množství.

Vysoká počáteční investice

V počátku realizace projektu jedlé zahrady je nutné počítat s relativně vysokou a mnohdy nenávratnou počáteční investicí. Samotný výběr a potenciální odkup či nájem pozemku je finančně náročný. Dále musí proběhnout odborné vypracování projektu, na jehož základě je jedlá zahrada realizována. Většinou je nutný nejen nákup samotné flóry, která bude součástí jedlé zahrady, ale také logistika, práce a v začátcích intenzivnější a relativně nákladná péče o zahradu. Projekt se v začátcích může prodražit také kvůli nutným terénním úpravám vybraného místa.

Příležitosti

Spolupráce s místními spolky

Čím dál více se zakládají spolky, které si jako své poslání stanovují péči o krajinu, ochranu životního prostředí nebo celkový zájem o okolní prostředí. Navázání kontaktu s těmito spolky a spolupráce s nimi v péči o jedlou zahradu a jejím provozování by mohlo mít značná pozitiva, například osvěta o tématu jedlých zahrad, pořádání seminářů, akcí pro děti nebo budování zahrad nových.

Dotace

Pro rekonstrukci objektu nebo pro výsadbu jedlé zahrady je možné si zažádat o dotaci nebo finanční příspěvek ve formě grantu. V rámci Agentury ochrany přírody a krajiny ČR by se dal zažádat o dotaci, která spadá do Národního programu životního prostředí, který podporuje převážně projekty a aktivity přispívající k ochraně životního prostředí. Další možností je například zažádání o grant z programu Zelené oázy od Nadace Partnerství a společnosti MOL.

Edukační programy pro mateřské a základní školy

V poslední době se klade čím dál větší důraz na vzdělávání dětí o tématech spojených se životním prostředím a okolní přírodou. Na tento zájem by se dalo navázat a propojit provoz jedlé zahrady s mateřskými a základními školami v okolí. Děti by měly možnost propojit teoretickou výuku s praxí a v rámci výuky se i o rostliny starat. To by mohlo mít příznivý vliv na jejich pozdější vnímání přírody a jejich vztah k ní. Díky spolupráci na realizaci mezi dětmi, rodiči a dobrovolníky se prohloubí mezilidské vztahy a sounáležitost s přírodou.

Přeměna brownfieldu

I v dnešní moderní době je spousta opuštěných objektů v centrech města, které by mohly být svou polohou i vlastnostmi ideálním místem pro vybudování jedlé zahrady. Na tuto regeneraci objektu se dá využít dotačních titulů od měst nebo z Evropské unie, což by snížilo celkové náklady.

Hrozby

Počasí

Mezi největší hrozby jedlé zahrady patří počasí, jelikož je to externí neovlivnitelný faktor, a přitom stěžejní pro pěstování. Míra a kvalita úrody je přímo závislá na počasí v dané lokalitě. Přestože jde vlivy počasí zmírnit, tak důsledky tohoto náhodného faktoru nepůjdou nikdy úplně odbourat. Malé jedlé zahrady ve městech, které mají lidé ve sklenících nebo na balkónech, nejsou vlivem počasí ovlivněné do takové míry, jako vegetace na volném prostranství.

Škůdci a nemoci

Při pěstování rostlin je velmi důležitá prevence a správné pěstební postupy. Nicméně i přesto může dojít k virovým chorobám, mykoplazmóze a dalším. Může dojít k velkým ztrátám na rostlinách i plodech. Problém je, že viry nejsou vidět pouhým okem, žijí v buňkách hostitele a v závislosti na prostředí vyvolávají příznaky infekce.

Stejně jako nemoci rostlin mohou být nebezpeční i škůdci, mezi nejvýznamnější škůdce lze řadit slimáky a housenky. Nejvíce škod napáchají okusem a mohou dokonce zničit i celou výsadbu konkrétního rostlinného druhu. I přes veškerou péči a prevenci může nastat situace, kdy bude nutné použít chemické prostředky na zahubení nemocí, škůdců, ale i rostlin.

Ceny v supermarketech a hypermarketech

Pěstování vlastního ovoce a zeleniny již v dnešní době není z důvodu základní potřeby, nicméně je to spíše styl života, přesvědčení nebo filozofie. Pěstování je totiž dlouhodobý proces sebeobětování, priorit a znalostí. Díky velké síti supermarketů a hypermarketů, které mají zastoupení v každém městě nebo jeho části, je možnost širokého výběru ovoce i zeleniny. Cena se v těchto řetězcích odvíjí od dovozu a distributora a je relativně nízká.

Více alternativních míst ke koupi ovoce a zeleniny

Kromě již zmíněných sítí supermarketů a hypermarketů je mnoho dalších variant k nákupu ovoce a zeleniny. V poslední době se stává čím dál více oblíbenou obchodní sítí Sklizeno, což je koncept malých prodejen zaměřených převážně na lokální potraviny a

potravin v bio kvalitě. Hlavními standardy tohoto distributora jsou potraviny bez genetických modifikací, bez ztužených tuků a transmastných kyselin, bez chemických dochucovadel, barviv a sladidel, bez škodlivých a nadbytečných éček a bez hormonů a antibiotik v mase. Cena potravin je u tohoto distributora vyšší než v běžných supermarketech, nicméně si zákazník připlácí pravděpodobně za kvalitu. Počet prodejen se neustále navyšuje. Zpět do obliby se vrací i klasické trhy, kde místní zemědělci prodávají sezónní potraviny.

Všechny tyto možnosti se dají brát v potaz jako konkurence pro jedlou zahradu. Je-li však v jejich nabídce je širší sortiment a zákazník si může nakoupit veškeré potřebné potraviny a suroviny. Díky rozšiřující se síti prodejen jsou pro zákazníky dostupnější.

Legislativní omezení při zpoplatnění (EET)

Od 1. března začal platit zákon o elektronické evidenci tržeb, a kromě jiných do této evidence spadá i maloobchod a velkoobchod, čehož je součástí i stánkový prodej a prodej na tržištích. Pro trhovce i pro provozovatele jedlých zahrad to znamená značné obtíže. Je zde nutné zakoupení pokladního systému a připojení na internet, což může být problém. I vzhledem k tomu, že pro prodejce je důležitá rychlost, která je přímo spojená s počtem obslužených zákazníků a jejich spokojenost a připojení na internet nemusí být stoprocentní.

Vandalismus

Vhodné místo pro umístění jedlé zahrady by mělo být pečlivě vybráno, aby splňovalo nejen přírodní podmínky, ale bylo i strategické z hlediska průchodnosti a koncentrace lidí. Proto by bylo vhodné umístění spíše v centru, aby byl zajištěn odbyt a mohla být zahrada využívána i jako rekreační místo. S umístěním v centru města souvisí i hrozby v podobě vandalismu, právě kvůli vysoké koncentraci lidí. Mladí lidé vyhledávající večerní zábavu, která je spojená s alkoholem a lidé ze sociálně slabší vrstvy, mohou ohrozit fungování jedlé zahrady.

Znečištěné ovzduší

S umístěním v centru města přímo souvisí znečištěné ovzduší, což způsobuje v aglomeraci Brna majoritně doprava. V posledních pěti letech byly v aglomeraci Brno překračovány imisní limity, které jsou stanovené pro ochranu zdraví lidí. Vyjma roku 2015, kde

došlo k překročení jediného imisního limitu na stanici Brno – Zvonařka. Mezi nejvíce ohrožená místa spadají plochy, které jsou v blízkosti nejzatíženějších dopravních tahů, a to dálnice D1 a D2, rychlostní silnice R52 na Vídeň a R43 na Svitavy. Tento fakt by mohl způsobit znehodnocení kvality plodin a odradit potenciální zákazníky.

Nezájem a neudržování jedlé zahrady

Jednou z hrozeb z vnějšího prostředí je také nezájem obyvatel Brna-města o jedlou zahradu. Lidé nebudou mít zájem o vysazené rostliny a plodiny, nebudou zahradu navštěvovat a zahrada nebude mít dostatek financí na provoz a udržování.

Ve vypracované SWOT analýze byly vyhodnoceny silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby jedlých zahrad ve městě. Je patrné, že výrazně převládají silné stránky oproti slabým. K vyhodnocení byly použity i poznatky z dotazníkového šetření, které byly do SWOT analýzy zapracovány. Následně byly identifikovány příležitosti a hrozby. Jedná se o skutečnosti, které nejsou přímo ovlivnitelné vedením jedlé zahrady, jako například počasí nebo ceny u konkurence. Z vyhodnocených dat byly vypracovány strategie.

5.4 Strategie SWOT

SO (maxi – maxi) – využití silné stránky a příležitosti

Zlepšení krajinného rázu a přeměna brownfieldu

V okrese Brno – město se momentálně nachází čtyři brownfieldy, které jsou evidovány v Národní databázi brownfieldů. Ve všech případech se jedná o plochu s budovami, které již nejsou využívány ke svým původním účelům a způsobují výrazné ekologické zatížení. Regenerací těchto brownfieldů by se posílily ekologické funkce na segmentech narušené krajiny, zlepšilo by se životní prostředí obyvatel okolních sídel a výrazně by to přispělo v péči o krajinu a krajinný ráz. Tato místa by mohla být vhodná pro vybudování jedlé zahrady, avšak by zde byly nutné výrazné terénní úpravy. Došlo by ke znovuoobnovení funkce daného prostoru a získání nové a estetické přírodní hodnoty. Toto místo by bylo díky svým rysům a znakům jedinečné a celkový dojem z něj by působil na okolí pozitivněji.

Místo pro trávení volného času a edukační programy pro děti

Jedlá zahrada má kromě primárního účelu, kterým je pěstování plodin, také účely vedlejší. Mezi tyto účely lze řadit možnost relaxace nebo využití prostředí k vzdělávacím programům. Tyto vzdělávací programy by bylo možné propojit přímo s výukou v mateřských a základních školách v Brno – město. Propojením teorie s praxí by mohlo pozitivně působit na vztah dětí k přírodě od jejich raného věku a mít přímý vliv na jejich pozdější vnímání životního prostředí. Pravidelná výuka v jedlé zahradě by dětem poskytovala možnost sledovat postupný vývoj rostlin a péči o ně a také vyzkoušení si jednotlivých úkonů.

Spolupráce s domovy důchodců a denními stacionáři v chodu zahrady

Jak již bylo výše zmíněno, z počátku je péče o jedlou zahradu náročnější. Nicméně s postupem času se četnost těchto úkonů snižuje. Pro každodenní péči o jedlou zahradu by se dalo využít spolupráce s místními domovy důchodců a denními stacionáři pro seniory. Ti by prováděli běžné, fyzicky nenáročné úkony a starali se o chod zahrady. Tyto činnosti mohou mít pozitivní vliv na psychiku seniorů a mohou se stát jejich každodenní náplní. Díky jejich dobrovolnému zapojení se mohou snížit náklady spojené s každodenním provozem.

WO (mini – maxi) – překonání slabých stránek využitím příležitosti

Využití dotací na vybudování rozsáhlé zahrady

Jednou z hlavních slabých stránek je omezené množství vypěstovaných plodin. Za účelem zmírnění této slabé stránky by bylo potřeba vybudovat rozsáhlou zahradu, kde budou plodiny strategicky rozmístěny. Pro vybudování je možné si zažádat o finanční podporu v podobě dotace nebo grantu. V rámci Národního programu životního prostředí, který je zaštiťován Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, by projekt spadl do jedné z 6 -ti prioritních oblastí. Oblast týkající se jedlých zahrad ve městě by spadala do prioritní oblasti č.5: Životní prostředí ve městech a obcích. Další možností je zažádat si o podporu v podobě grantu z programu Zelená oáza do Nadace Partnerství a společnosti MOL. Jedná se o grantový program, který podporuje projekty zejména v urbanizovaném prostředí nebo jeho blízkém okolí. Mezi hlavní kritéria při udělování grantu patří míra zapojení veřejnosti do přípravy i do realizace projektů a hlavním cílem je přispět k obnově přírodně a kulturně hodnotných lokalit s aktivním zapojením veřejnosti.

ST (maxi – mini) – využití silné stránky a zamezení hrozbě

Absence obalů a absence dálkové přepravy na eliminaci jiných prodejů

Po 2. světové válce stoupl mnohonásobně množství obalů na Zemi. To bylo způsobeno především zpřísněním hygienických norem zejména v potravinářství. Ve zvýšené míře se začaly používat různé druhy pevných, tekutých i plyných látek a především plasty. Ty mají v přírodě velmi dlouhou dobu rozpadu a v závislosti na druhu plastu se může jednat až o 100 let. Aby se předešlo narůstání počtu skládek a problémům s odpady mělo by se zamezit vůbec jejich používání a vzniku. To se dá aplikovat v mnoha odvětvích a zejména v potravinářství. Tomu napomáhá myšlenka jedlé zahrady, kde si zákazník své zboží natrhá a rovnou odnáší. Odpadá tedy nutnost balení a příprava produktu na dlouhodobější přepravu. Stěžejní je, aby si lidé uvědomovali rizika spojená s narůstáním počtu skládek a velkého množství odpadu. V tomto případě je velmi důležitá osvěta, a to by mělo pozitivní vliv na vnímání a využívání jedlých zahrad.

WT (mini – mini) – minimalizování slabých stránek a hrozby

Cílená výsadba

Na základě dotazníkového šetření, do kterého byly zahrnuty otázky ohledně preferencí druhů ovoce a zeleniny obyvatel Brna-města, se výsadba v jedlé zahradě bude odvíjet od získaných dat. Do realizace se zahrnou výsledky nejvíce preferovaných plodin a zakomponují se do plánů výsadby. Díky tomu se eliminuje slabá stránka omezeného množství druhů. Stěžejní skupinou budou lidé bydlící v okolí jedlé zahrady, je důležité, aby se bral ohled na jejich preference. Tím se docílí minimalizace hrozby nezájmu o zahradu.

Skleníky a tematické koutky

S cílem minimalizace hrozby v podobě alternativních prodejen a nevyužíváním jedlé zahrady by bylo možné zakomponovat do návrhů skleníky a tematické koutky. Ty by umožnily pěstování i problematických a náročných rostlin a rozšířily by tak nabídku jedlé zahrady.

6 ZÁVĚR A DISKUZE

Diplomová práce byla zaměřena na téma jedlé zahrady ve městě. Po zpracování literární rešerše byla vypracována případová studie, kde byl představen koncept jedlé zahrady na konkrétním případě a dále byly uvedeny příklady dalších jedlých zahrad nebo zahrad s podobným charakterem jak v České republice, tak i ve světě. Následně bylo realizováno dotazníkové šetření, které bylo zaměřeno na respondenty žijící v Brno-město. V přímé návaznosti na dotazník byla vypracována SWOT analýza, identifikující silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby jedlých zahrad ve městě a z vyhodnocených dat navrhnutý strategie.

Téma ekologického a městského zemědělství se díky dynamicky se vyvíjející společnosti, a tudíž větší potřebě zásobení se potravinami, dostává do širšího povědomí. K nutnosti městského zemědělství samozřejmě přispívá rozšiřování měst, čímž roste obsah zastavěné plochy. Právě koncepty městského zemědělství mohou pro města a jejich obyvatele znamenat určitou potravinovou soběstačnost v období krize či nedostatku potravin. Důkazem o aktuálnosti tohoto tématu bylo setkání WG1 v Dublinu, kde bylo městské zemědělství přesně definováno. Dále zde máme mnoho možností a konceptů vedoucích k provozování městského zemědělství. Mezi tyto moderní koncepty patří i jedlé zahrady. Bohužel se i v této době setkáváme s městy, které do svého plánu zemědělství zahrnují velmi málo, a tím pádem chybí podpora těchto projektů ze strany státního aparátu.

Tématu jedlých lesních zahrad se postupem času začíná věnovat více autorů. Převážná většina z nich klade důraz na co možná nejvěrnější podobu přírodnímu prostředí, které je bez zásahu člověka. Velmi důležitá je také rozmanitost druhů, které se vzájemně dobře snášejí. Hlavní činností, kterou by měl člověk v jedlé lesní zahradě zastávat, je sklizeň úrody.

V práci byla dále vypracována případová studie, která se týkala především ukázkové jedlé zahrady v České republice, a to jedlé zahrady v Jenišovicích. Zahrada byla vystavěna na místě bývalého dětského hřiště a je určena nejen ke svému primárnímu účelu, tedy zásobení okolí ovocem a zeleninou, ale také pro trávení volného času a relaxaci. Dále plní také funkci edukační, protože u každého druhu rostliny je připravena tabulka s jejím popisem. Iniciativy se chopila obec, která byla koordinátorem a strůjcem tohoto

projektu, což ukazuje důležitost zásahu orgánu obce. Velkou výhodou tohoto projektu je také fakt, že obyvatelé se účastnili na realizaci jedlé zahrady již od jejího projektování po přípravu a samotnou realizaci, z čehož je patrný jejich zájem o funkčnost jedlé zahrady. V zahradě bylo zpočátku vysazeno 222 kusů jedlých rostlin. Tato zahrada není nijak zpoplatněna a je volně přístupná. Další projekty se realizují po celé republice a často jsou do nich zapojena školská zařízení, které spojují vybudování jedlé zahrady s praktickou výukou a výchovou dětí. Existují i další typy jedlých zahrad, které se specializují například na jeden typ jedlých rostlin, jako třeba bylinková zahrada ve Valticích. Ze zahraničních projektů, které mají podobný koncept byly uvedeny například jedlá zahrada v Košicích, první lesní zahrada ve Velké Británii nebo městská farma v Detroitu.

Na případovou studii navazuje dotazníkové šetření, které zkoumalo základní povědomí o jedlých zahradách, potenciální zájem o tento koncept, a také podmínky tohoto zájmu. Z šetření je patrné, že i přes aktuálnost tématu jedlých zahrad je pro mnoho respondentů tento pojem neznámý. Pozitivem pro osvětu a rozvoj v oblasti jedlých zahrad v Brně je skutečnost, že 95,5 % dotázaných by za určitých podmínek měla zájem o tento moderní koncept. Z odpovědí přímo vyplývá časové omezení, které by bylo pro obyvatele snesitelné při dostupnosti jedlé zahrady. Nejčastěji byla uváděna hodnota 30 minut a poté následovaly odpovědi pod touto časovou hranicí, z čehož lze soudit, že pro úspěšnou realizaci projektu je třeba dodržet maximální dojezdovou vzdálenost 30 minut pro co nejvíce potenciálních uživatelů jedlé zahrady. Pro 82,2 % respondentů není důležité, jestli budou za jedlou zahradu platit, nicméně z odpovědí na navazující otázku je jasné, že pokud by se placení na jedlé zahradě zavedlo, tak výhodnější variantou je platba za kus či kilo spotřebovaného ovoce nebo zeleniny. V tomto případě by i respondenti, kteří za jedlou zahradu platit nechtěli a uvedli, že by ji rádi využívali pouze jako relaxační místo, nebyli touto platbou dotčeni a měli volný přístup do relaxačních prostor. Při volbě jednotlivých druhů ovoce a zeleniny se ukázalo, že dotazníkové šetření před realizací projektu jedlé zahrady je důležité, aby mohli potenciální návštěvníci projevit své preference. Dotázaní relativně často nakupují ovoce a zeleninu, a to nejčastěji v supermarketech a hypermarketech, což mírně odporuje odpovědím o zájmu o jedlou zahradu, protože respondenti vyhledávají alternativy čerstvého ovoce a zeleniny velmi zřídka.

Dále byla zpracována SWOT analýza, která zkoumá hlavní determinanty jedlých zahrad a okolí. Zde byly identifikovány silné stránky v podobě dostupnosti čerstvých a sezónních potravin, zlepšení krajinného rázu či místo pro trávení volného času. V souvislosti s analýzou vnitřního prostředí byla na základě případové studie určena slabá stránka vysoká počáteční investice, která je nutná k realizaci projektu jedlé zahrady. Prvotní náklady na terénní úpravy, nákup mobiliáře a rostlin mohou být pro mnoho subjektů příliš vysoké. Dále bylo slabou stránkou určeno omezené množství ovoce a zeleniny pro potenciální spotřebitele, kterých je na základě dotazníkového šetření ve městě Brně velké množství. V případě analýzy vnějšího prostředí byla mezi příležitosti zařazena možnost využití dotace na realizaci či modernizaci jedlé zahrady. Právě tato možnost byla využita při výstavbě jedlé zahrady v Jenišovicích. V souvislosti s provedenou studií jedlých zahrad v české republice byla identifikována příležitost spojení projektu jedlé zahrady s edukačními programy mateřských a základních škol, kdy by jedlá zahrada získala další funkci a byla o to více prospěšná společnosti. Samozřejmě vzhledem k výsledkům dotazníkového šetření byla do hrozeb zařazena možnost nákupu ovoce a zeleniny v supermarketech, hypermarketech či jiných prodejnách a jedlá zahrada by ztratila svůj primární účel. Další hrozbou je například vandalismus či těžko ovlivnitelné znečištěné ovzduší a nevyzpytatelné podmínky počasí.

Z matice SWOT byly navrženy konkrétní strategie pro koncept jedlé zahrady. Jedlá zahrada může být vybudována například na místě brownfieldu, čímž se výraznělepší krajinný ráz. Dále je navrhována strategie propojit projekt jedlé zahrady se školskými zařízeními pro edukační programy, popřípadě s domovy pro seniory, které by se mohli o chod zahrady přímo starat. Při začátku budování jedlé zahrady je vhodné využít příležitosti v podobě dotačních titulů k překonání relativně vysoké počáteční investice. S budováním jedlé zahrady také souvisí hrozba nezájmu o zahradu, popřípadě nezájmu o vysazené plodiny. Nicméně pravděpodobnost existence této hrozby se dá snížit, pokud se vedoucí projektu zaměří na eliminaci slabé stránky omezeného množství druhů, prostřednictvím dotazníkového šetření zaměřeného na preference potenciálních návštěvníků jedlé zahrady. Vzhledem k moderní době a vysokým požadavkům obyvatel, by se koncept klasické jedlé zahrady mohl obohatit například i o tematické koutky či skleníky, díky kterým by jedlá zahrada eliminovala omezené množství a omezený výběr druhů. Tento krok by mohl udělat zahradu pro mnoho obyvatel zajímavějším místem, a tudíž hrozba alternativních prodejen ovoce a zeleniny by mohla být výrazně snížena.

Závěrem lze konstatovat, že moderní jedlé zahrady již existují v malé míře i v České republice a zájem dotázaných obyvatel města Brna o tento koncept je relativně vysoký. Výsledky dotazníkového šetření a SWOT analýzy ukazují, že příprava před samotnou realizací je velmi důležitá pro její úspěch.

7 ZDROJE

7.1 Knižní zdroje

1. BIGGS, M. -- MCVICAR, J. *The complete book of vegetables, herbs & fruit : the definitive book on edible gardening*. 1. vyd. London: Kyle Cathie Limited, 2002. 640 s. ISBN 1-85626-571-4.
2. CREASY, R. *The edible flower garden*. Boston. 1999. ISBN 9781462906178, 9789625932934.
3. HAMILTON, Geoff. *Biozahrada*. Bratislava: Příroda, 1994. ISBN 80-070-0617-6.
4. HEIL, Alexander. *Rajská zahrada: pěstujeme jedlé vytrvalé rostliny: přehled od A do Z*. Ostrava: HEL, 2004. ISBN 80-861-6723-2.
5. HOLMGREN, David. *Permakultura: principy a cesty nad rámec trvalé udržitelnosti*. Svojanov: PermaLot, 2006. ISBN 80-239-8125-0.
6. *Keeping bees in towns & cities*. 1. vyd. Portland, Or.: Timber Press, 2012. 183 s. ISBN 978-1-60469-287-7.
7. KLIKOVÁ, Gabriela. *Biozahrada*. Praha: Brázda, 1992. ISBN 80-209-0210-4.
8. LADNER, P. *The urban food revolution : changing the way we feed cities*. Gabriola, B.C. 2011. ISBN 9781550924886, 9780865716834.
9. LAMPKIN, Nicolas. *Organic farming. Reprinted with amendments* 2002. Ipswich: Old Pond, 2002. ISBN 19-033-6629-1.
10. MOLLISON, Bill. *Permaculture a designers' manual. Reprint*. Tyalgum, Australia: Tagari, 1998. ISBN 978-090-8228-010.
11. PETR, Jiří a Josef DLOUHÝ. *Ekologické zemědělství*. Praha: Zemědělské nakladatelství Brázda, 1992. ISBN 80-209-0233-3.7
12. PHILIPS, A. *Designing urban agriculture : a complete guide to the planning, design, construction, maintenance, and management of edible landscapes*. Hoboken, N.J.: John Wiley and Sons Inc., 2013. 276 s. ISBN 978-1-118-07383-4.
13. REDWOOD, Mark. *Agriculture in urban planning: generating livelihoods and food security*. Sterling, VA: Earthscan, 2009. ISBN 978-184-4076-680.
14. ROBERT A. DE J. HART. [ÜBERS. VON ROLAND KÜHNE]. *Die Wald-Gärtnererei*. Steyerberg: PiKS-Verl, 1994. ISBN 978-392-9321-050.

15. SHEIN, C. -- THOMPSON, J. *The vegetable gardener's guide to permaculture : creating an edible ecosystem*. 1. vyd. Portland, Or.: Timber Press, 2013. 272 s. ISBN 978-1-60469-270-9.
16. SVOBODA, Jaroslav. *Kompletní návod k vytvoření ekozahrady a rodového statku*. Praha: Smart Press, 2009. ISBN 978-80-87049-28-0.
17. TABACH, Arnošt. *Biozahrada – zahrada bez chemie*. Praha: ArtPress Servis, 1991. Edice rad a návodů. ISBN 80-900-7301-8.
18. TOENSMEIER, E. *Perennial vegetables : from artichoke to zuiki taro, a gardener's guide to over 100 delicious, easy-to-grow edibles*. White River Junction, Vt.: Chelsea Green Pub., 2007. 241 s. ISBN 978-1-931498-40-1.
19. TRACEY, D. *Urban agriculture : ideas and designs for the new food revolution*. Gabriola, B.C. 2011. ISBN 9781550924732, 9780865716940
20. URBAN, Jiří a Bořivoj ŠARAPATKA. *Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi*. Praha: MŽP, 2003. ISBN 80-721-2274-6.
21. VEENHUIZEN, René van. *Cities farming for the future: urban agriculture for green and productive cities*. Ottawa: International Development Research Centre, c2006. ISBN 19-302-6114-4.
22. VOJTÍŠEK, Petr. *Výzkumné metody*. Praha: Vyšší odborná škola sociálně právní, 2012. ISBN 978-80-905109-3-7.
23. WHITEFIELD., Patrick. *Das grosse Handbuch Waldgarten biologischer Obst-, Gemüse-und Kräuteraanbau auf mehreren Ebenen*. 3. Aufl. Kevelear: OLV, Organischer Landbau-Verl, 2007. ISBN 978-3922201250.
24. Zákon č.242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č.368/1992 Sb. o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

7.2 Elektronické zdroje

1. Brownfieldy. In: *CZECHINVEST: Agentura pro podporu podnikání a investic* [online]. 2008 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/brownfieldy>
2. *Bylinková zahrada: Tíře Chmelar ve Valticích* [online]. 2004 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://bylinkovazahradavaltice.cz/>
3. *Distributed Urban Farming Initiative* [online]. 2012 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://dufi.adventgx.com/>
4. *Dotazník zdarma | Vytvořit online dotazník | Survio.com* [online]. 2012 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://www.survio.com/cs/>
5. Ekologické zemědělství a biopotraviny. In: *Gate2Biotech-Vše o českých biotechnologiích na jednom místě* [online]. 2006 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.gate2biotech.cz/ekologicke-zemedelstvi-a-biopotraviny/>
6. *FARM:* [online]. 2010 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://farmlondon.weebly.com/>
7. Five Examples of Successful Urban Agriculture Done Differently Around the World. In: *Food Tank: The Think Tank For Food* [online]. 2013 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://foodtank.com/news/2013/10/five-different-examples-of-urban-agriculture-from-around-the-world/>
8. *Food and Agriculture Organization of the United Nations* [online]. FAO, 2017 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.fao.org/home/en/>
9. *Food Field* [online]. 2012 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.foodfield-detroit.com/>
10. *Glengall Wharf Garden* [online]. 2009 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://burgessparkfoodproject.org.uk/>
11. Grafická ročenka 2015. In: *Český hydrometeorologický ústav* [online]. 2015 [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/grafroc/15groc/gr15cz/V2_Brno_CZ.html
12. Jedlý ostrov na školní zahradě. In: *ENVIC, občanské sdružení – poradenství a vzdělávání v životním prostředí* [online]. 2013 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.envic-sdruzeni.cz/aktuality/jedly-ostrov-na-skolni-zahrade.htm>
13. KVAPIL, Marek. *Jedlý les*. In: <http://potravinovezahrady.cz/>. [online]. s.a. [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.potravinovezahrady.cz/jedly-les/>

14. MACH, Martin. *Jak dlouho se rozkládají odpady v přírodě? A rozkládají se vůbec?* In: Ekolist.cz [online]. 2005 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zelena-domacnost/dotazy-a-odpovedi/jak-dlouho-se-rozkladaji-odpady-v-prirode-a-rozkladaji-se-vubec>
15. Národní strategie regenerace brownfieldů. In: CZECHINVEST: Národní strategie regenerace brownfieldů [online]. 2008 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/strategie-regenerace-vlada-1079.pdf>
16. *Obec Jenišovice: Vesnice Pardubického kraje 2009* [online]. 2017 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://obecjenisovice.cz/>
17. *Otevřená zahrada – vzdělávací a poradenské centrum* [online]. 2017 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.otevrenazahrada.cz/Uvod.aspx>
18. PUKLOVÁ, Vladimíra. *Výskyt nadváhy a obezity*. In: Státní zdravotní ústav [online]. 2011 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: http://www.szu.cz/uploads/documents/chzp/zdrav_stav/vyskyt_nadvahy_a_obezity.pdf
19. Robert Hart's Forest Garden. In: *PFAF: Plants For A Future* [online]. 1996 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.pfaf.org/user/cmspage.aspx?pageid=93>
20. Robert Hart's forest garden. In: *Walden Effect* [online]. 2008 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: http://www.waldeneffect.org/blog/Robert_Hart__39__s_forest_garden/
21. Seznam brownfieldů. *Národní databáze brownfieldů: CZECH INVEST* [online]. CzechInvest, 2008 [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://www.brownfieldy.cz/seznam-brownfieldu/>
22. ŠÁRKA, Ing. arch. Jan. *Městské zemědělství* [online]. 2013, 5 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: https://dspace.vutbr.cz/bitstream/handle/11012/51990/169-173_sarka.pdf?sequence=1
23. Školská jedlá zahrada snov, zážitkového učenia a zábavy v Košiciach. In: *Titulka | Zelená škola* [online]. 2013 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.zelenaskola.sk/node/3300>
24. *Titulka | Zelená škola* [online]. Bratislava: CEEV Živica, 2013 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://www.zelenaskola.sk/>
25. *Types of Urban Agriculture – COST Wiki*. COST Wiki [online]. 2015 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: http://www.urbanagricultureeurope.la.rwth-aachen.de/mediawiki/index.php/Types_of_Urban_Agriculture

26. Urban agriculture, green infrastructure improve public health. In: *PowerHouse Growers* [online]. 2012 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.powerhouse-growers.com/urban-agriculture-green-infrastructure-improve-public-health/>
27. Vaněk, P. *Holistický přístup k biozemědělství* (Citováno 25. 2. 2009). Dostupné z: <http://biodynamika.cz/>
28. *V Jenišovicích mají jedlou zahradu*. In: PARDUBICKÝ KRAJ [online]. 2011 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <https://www.pardubickykraj.cz/tiskove-zpravy/71402/v-jenisovicich-maji-jedlou-zahradu?preview=archiv>
29. Výroční zpráva 2011. In: *Nadace Partnerství – Lidé a příroda* [online]. 2000 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.nadacepartnerstvi.cz/NAP/files/9e/9ee4e3c8-a90b-4f7b-998c-6ceae24d006d.pdf>
30. Výsledky grantového programu Zelené oázy. In: *Nadace Partnerství-Lidé a příroda* [online]. 2000 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: http://www.nadacepartnerstvi.cz/getmedia/66b4a40d-2d1b-4998-9868-d37facb43076/ZO_vysledky_web.pdf.aspx
31. *Základní pravidla permakultury – principy přírodních zahrad. Přírodní cestou | k harmonii těla, mysli a srdce* [online]. 2013 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.prirodnicestou.cz/zakladni-pravidla-permakultury-principy-prirodnich-zahrad/>
32. Z peněz nadace vyroste v Jenišovicích jedlá zahrada. In: *Chrudimský deník.cz* [online]. 2005 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: http://chrudimsky.denik.cz/zpravy_region/jenisovice-jedla-zahrada20110407.html
33. *14 Types of Urban Agriculture. PowerHouse Growers Sustainably Integrating Urban Agriculture and Vegetation into Green Infrastructure* [online]. PowerHouse Growers group, 2014 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.powerhousegrowers.com/14-types-of-urban-agriculture/>

8 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Vizualizace možného roof gardeningu v Londýně	20
Obrázek 2 Ukázka green facades ve Vietnamu	21
Obrázek 3 Struktura lesního ekosystému z prostorového a funkčního hlediska	23
Obrázek 4 Plán jedlého lesa.....	24
Obrázek 5 Principy permakultury	28

9 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Osazovací plán jedlé zahrady v Jenišovicích.....	35
Tabulka 2 Informace o respondentech.....	40
Tabulka 3 SWOT analýza jedlých zahrad ve městě	44

1. Příloha

Jedlé zahrady ve městě

Jedlé zahrady ve městě

Vážení respondenti,

prosím Vás o vyplnění následujícího dotazníku, který mi poskytne důležité informace pro zpracování mé diplomové práce na téma Jedlé zahrady ve městě. Tento dotazník je určen pro obyvatele Brno - město, kteří zde mají trvalé nebo přechodné bydliště.

Dotazník je anonymní a jeho vyplnění Vám nezabere více než 10min.

Mnohokrát Vám děkuji za Váš čas.

Bc. Martina Roubíčková

Mendelova univerzita v Brně

1. Setkali jste se již s pojmem jedlá zahrada?

Nápověda k otázce: Pokud "Ne" => Jedná se o člověkem vytvořený ekosystém, který je založen na principech vzájemně prospěšných vztahů mezi rostlinami, hmyzem a drobnými živočichy. Skládá se z ovocných stromů, keřů či jiných dřevin, jejichž plody jsou pro člověka jedlé nebo zpracovatelné v kuchyni.

- Ano
 Ne

2. Uvítali byste ji ve svém okolí?

- Ano
 Ne

3. Pokud jste na otázku č. 2 odpověděli "Ne", napište prosím stručně proč.

4. Jak daleko byste kvůli ní byli ochotni dojíždět?

Nápověda k otázce: *Odpověď prosím uveďte v minutách.*

5. Byli byste ochotní za ni platit?

- Ano
 Ne

6. Pokud jste odpověděli na otázku č. 5 "Ano", jak?

- Jednorázové vstupné
 Platba za kg / ks

7. Které druhy ovoce byste preferovali?

- Rybíz   Angrešt   Maliny

8.

- Třešně   Višně   Broskve

9.

- Jablka   Hrušky   Ořechy

10. Které druhy zeleniny byste preferovali?

- Cibule   Mrkev   Ředkvičky

11.

- Rajčata   Hrášek   Kedlubny

12. Jak často nakupujete ovoce a zeleninu?

- 1 - 2x za týden
 3 - 5x za týden
 6 - 7x za týden

13. Kde nejčastěji nakupujete ovoce a zeleninu?

- Supermarkety / Hypermarkety
 Trhy nebo přímo od dodavatele
 Specializované prodejny (My food, Sklizeno apod.)

14. Jste?

- Žena
- Muž

15. Kolik je Vám let?

- méně - 18
- 19 - 26
- 27 - 45
- 46 - 64
- 65 - více

16. Jste?

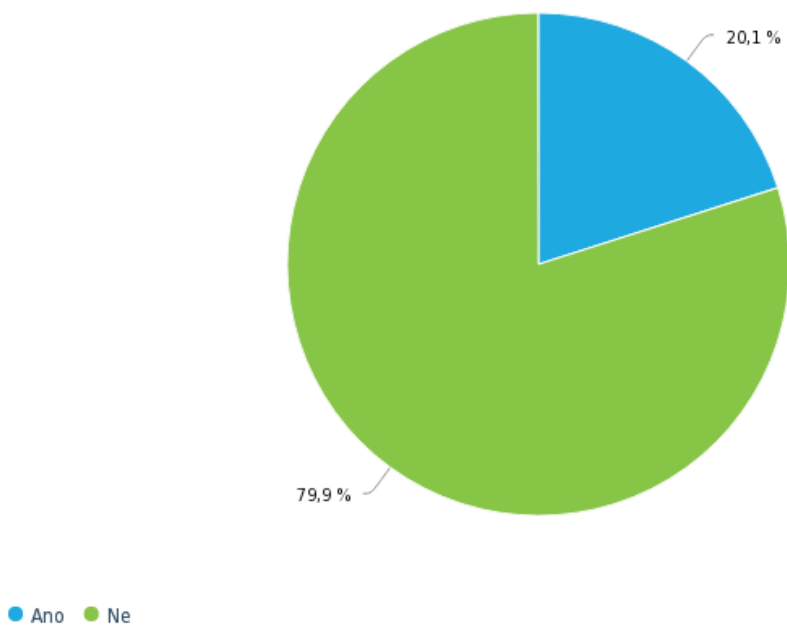
- Pracující
- Student
- Pracující student

17. Kolik činí Váš čistý měsíční příjem (případně kapesné)?

- méně než 10 000 Kč
- 10 000 - 15 000 Kč
- 16 000 - 20 000 Kč
- 21 000 - 25 000 Kč
- 26 000 a více Kč

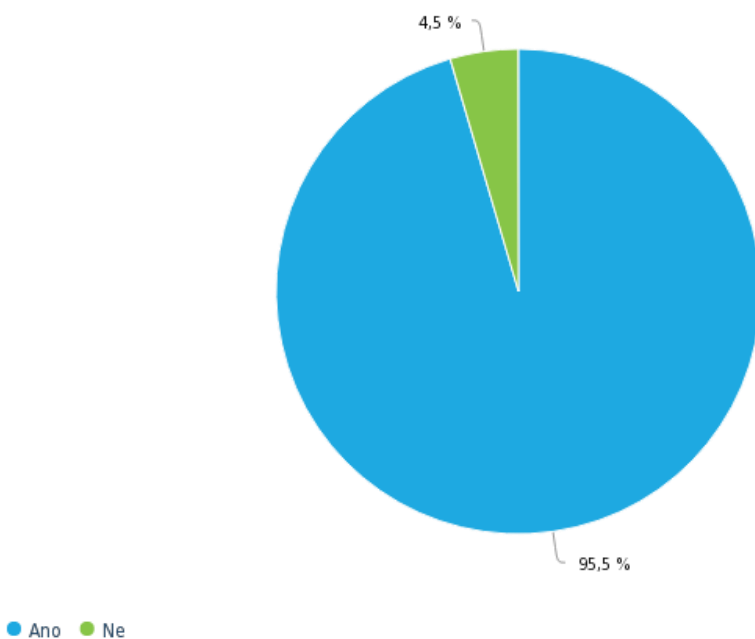
2. Příloha

Setkali jste se již s pojmem jedlá zahrada?

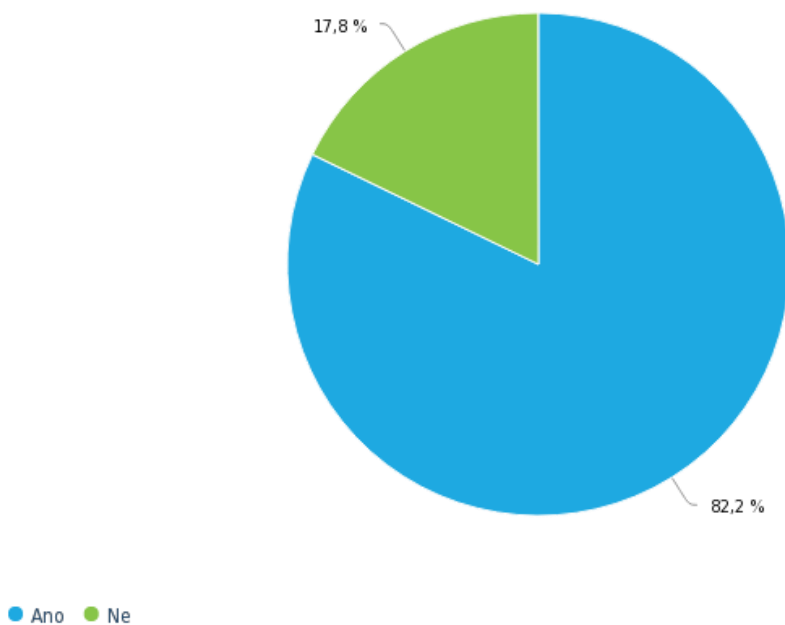
Graf 1 Otázka – Setkali jste se již s pojmem jedlá zahrada?
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Uvítali byste ji ve svém okolí?

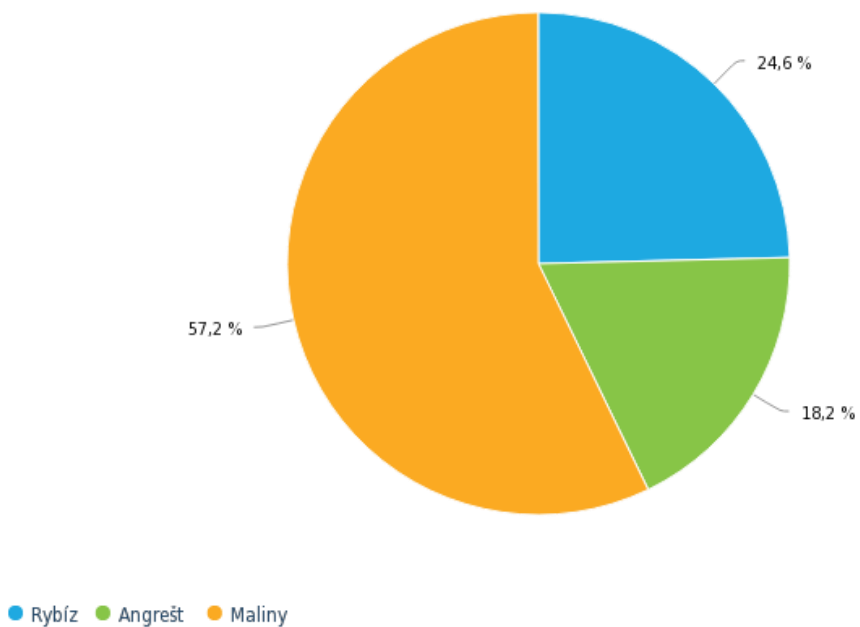
Graf 2 Otázka – Uvítali byste ji ve svém okolí?
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Byli byste ochotní za ni platit?

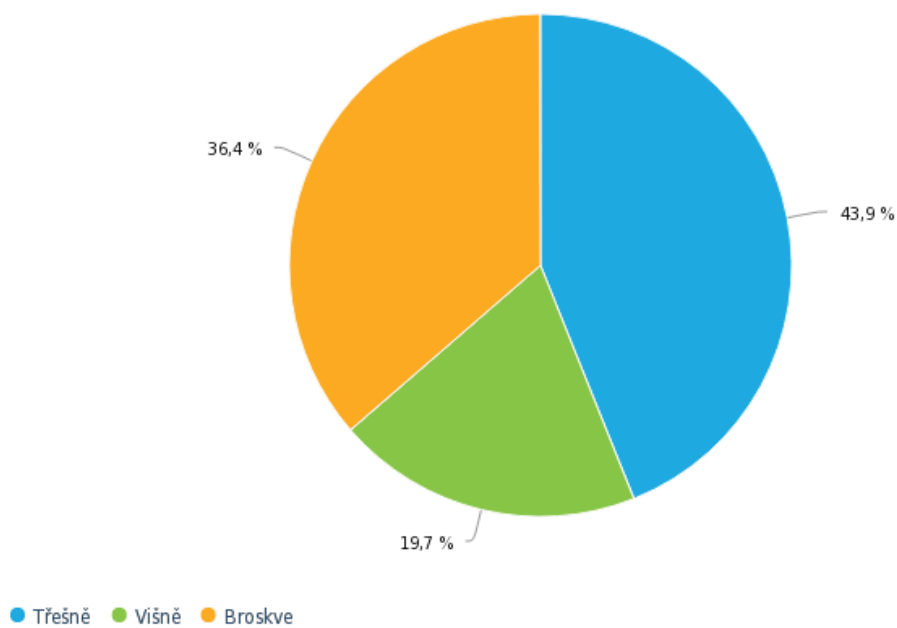

Graf 3 Otázka-Byli byste ochotní za ni platit?
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

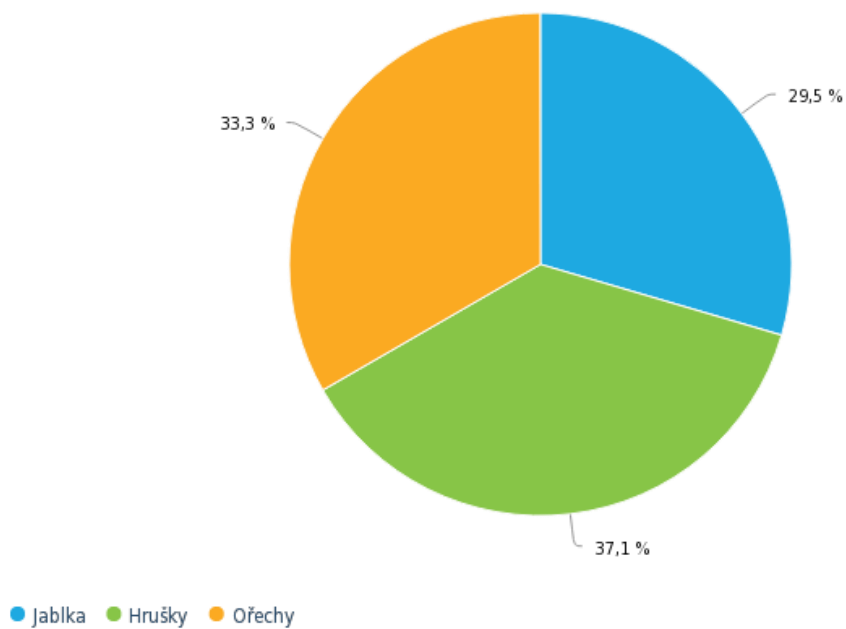
Které druhy ovoce byste preferovali?

Graf 4 Otázka-Které druhy ovoce byste preferovali?
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

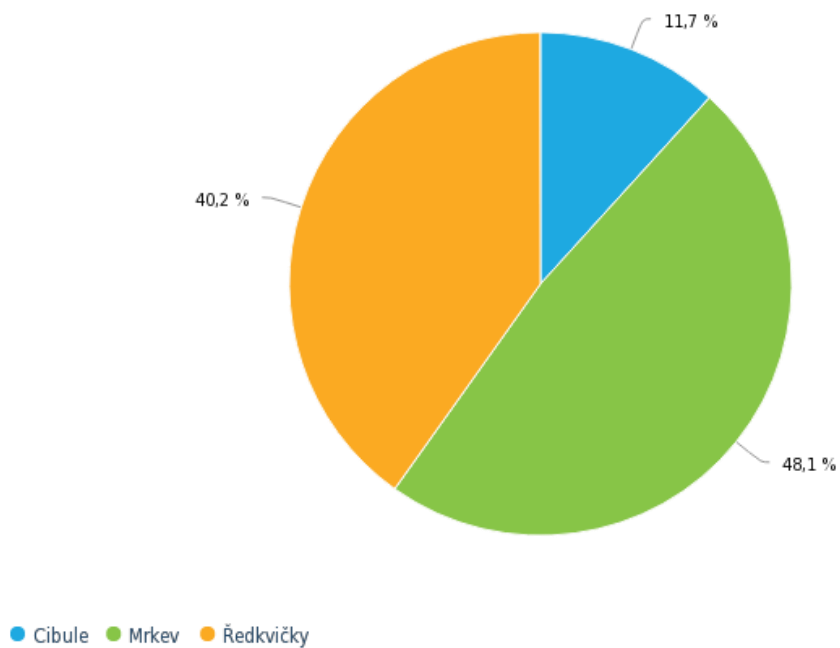

Graf 5 Otázka-Které druhy ovoce byste preferovali?
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

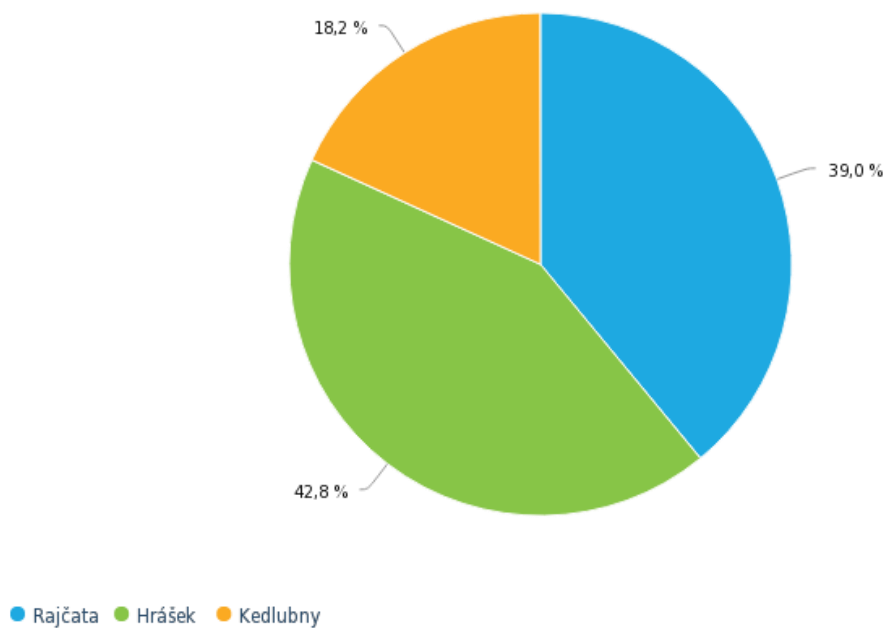

Graf 6 Otázka-Které druhy ovoce byste preferovali?
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Které druhy zeleniny byste preferovali?

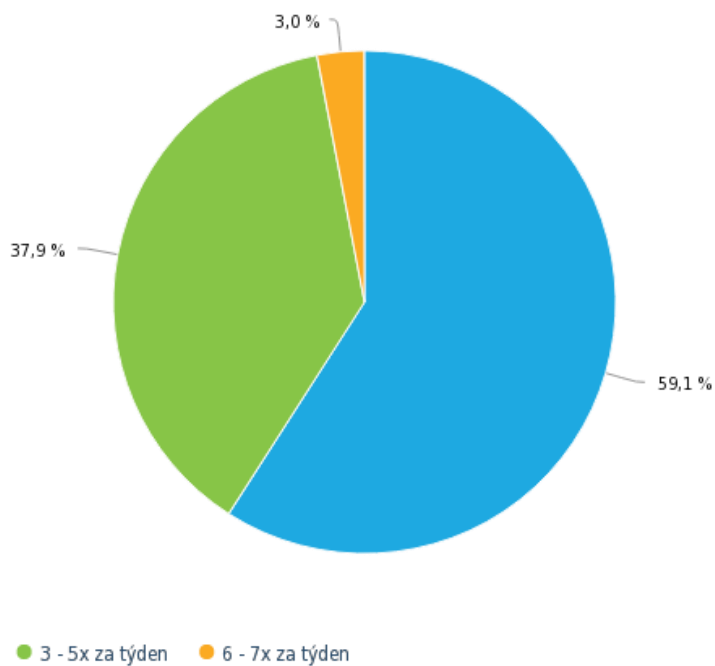
Graf 7 Otázka-Které druhy zeleniny byste preferovali?
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Graf 8 Otázka-Které druhy zeleniny byste preferovali?
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

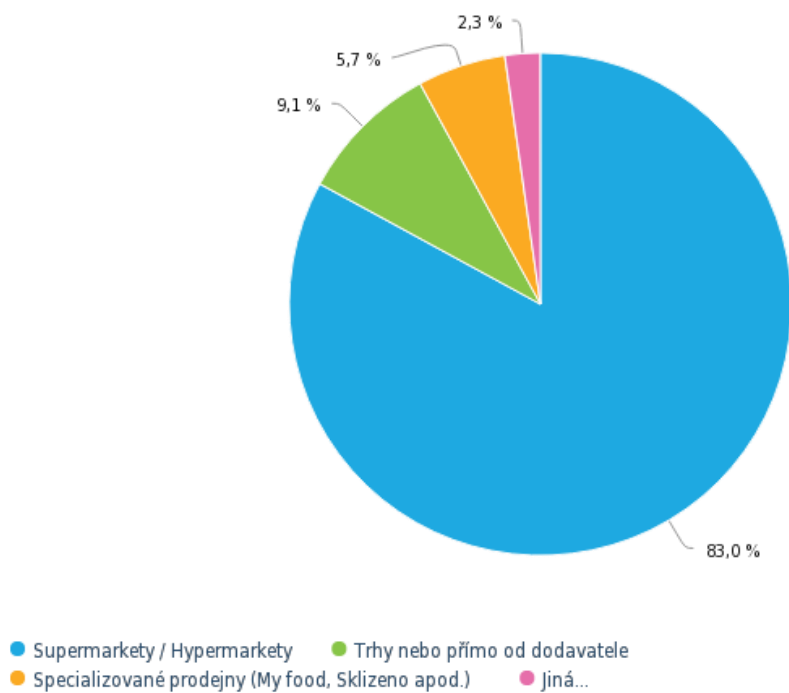

Jak často nakupujete ovoce a zeleninu?

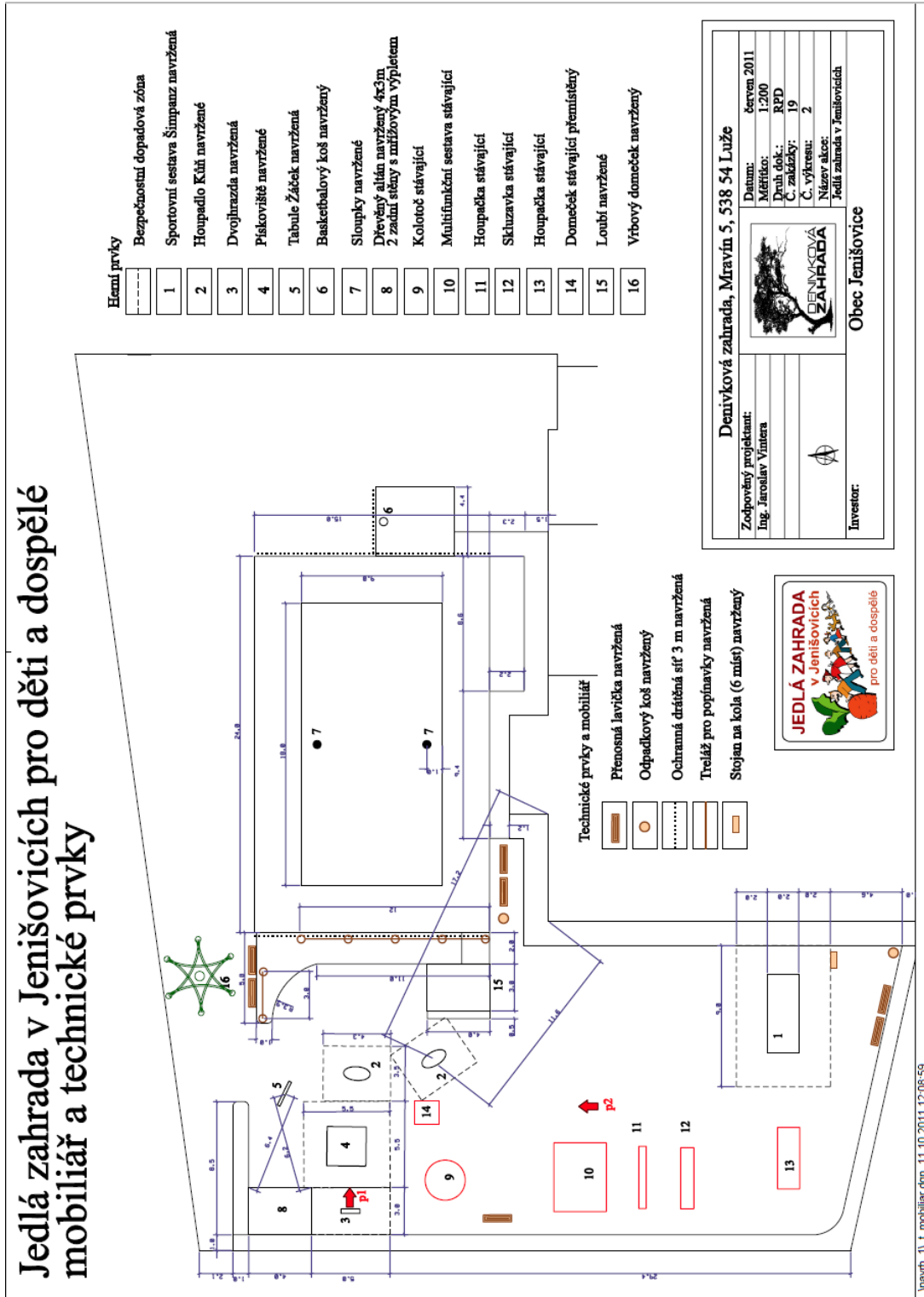
Graf 9 Otázka-Jak často nakupujete ovoce a zeleninu?
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Kde nejčastěji nakupujete ovoce a zeleninu?

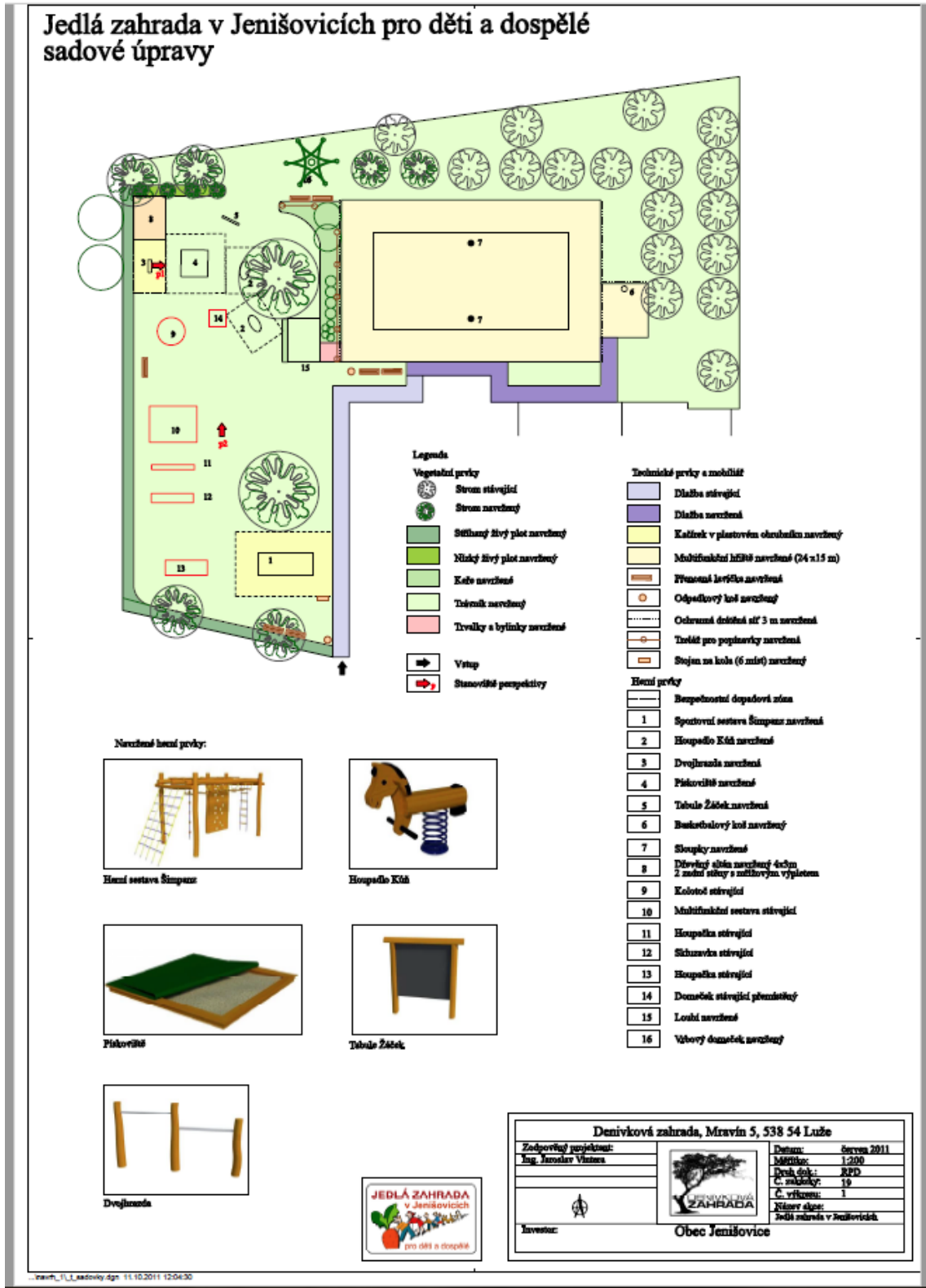
Graf 10 Otázka-Kde nejčastěji nakupujete ovoce a zeleninu?
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

3. Příloha

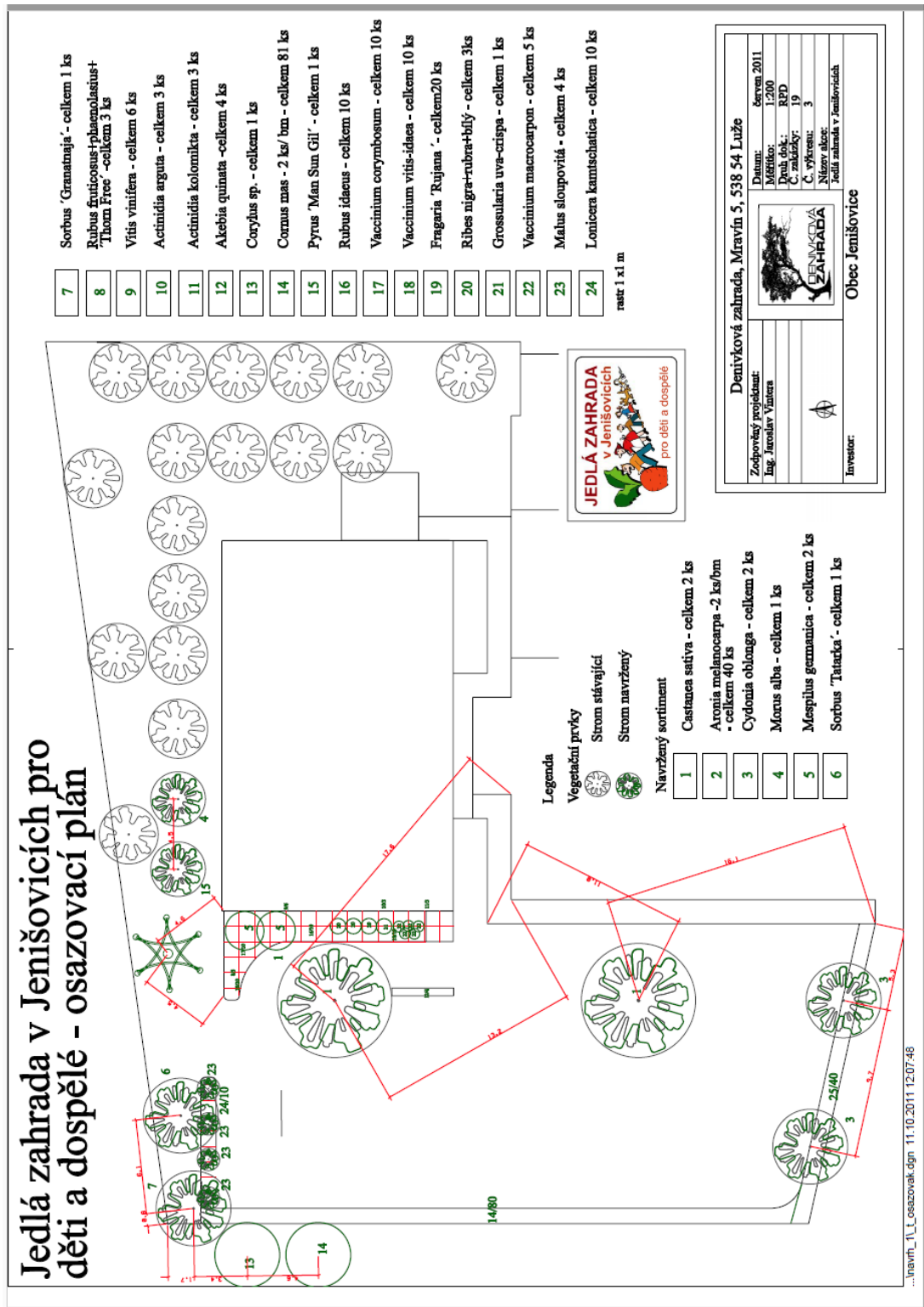
Zdroj: <http://obecjenisovice.cz/jedla-zahrada/>

4. Příloha

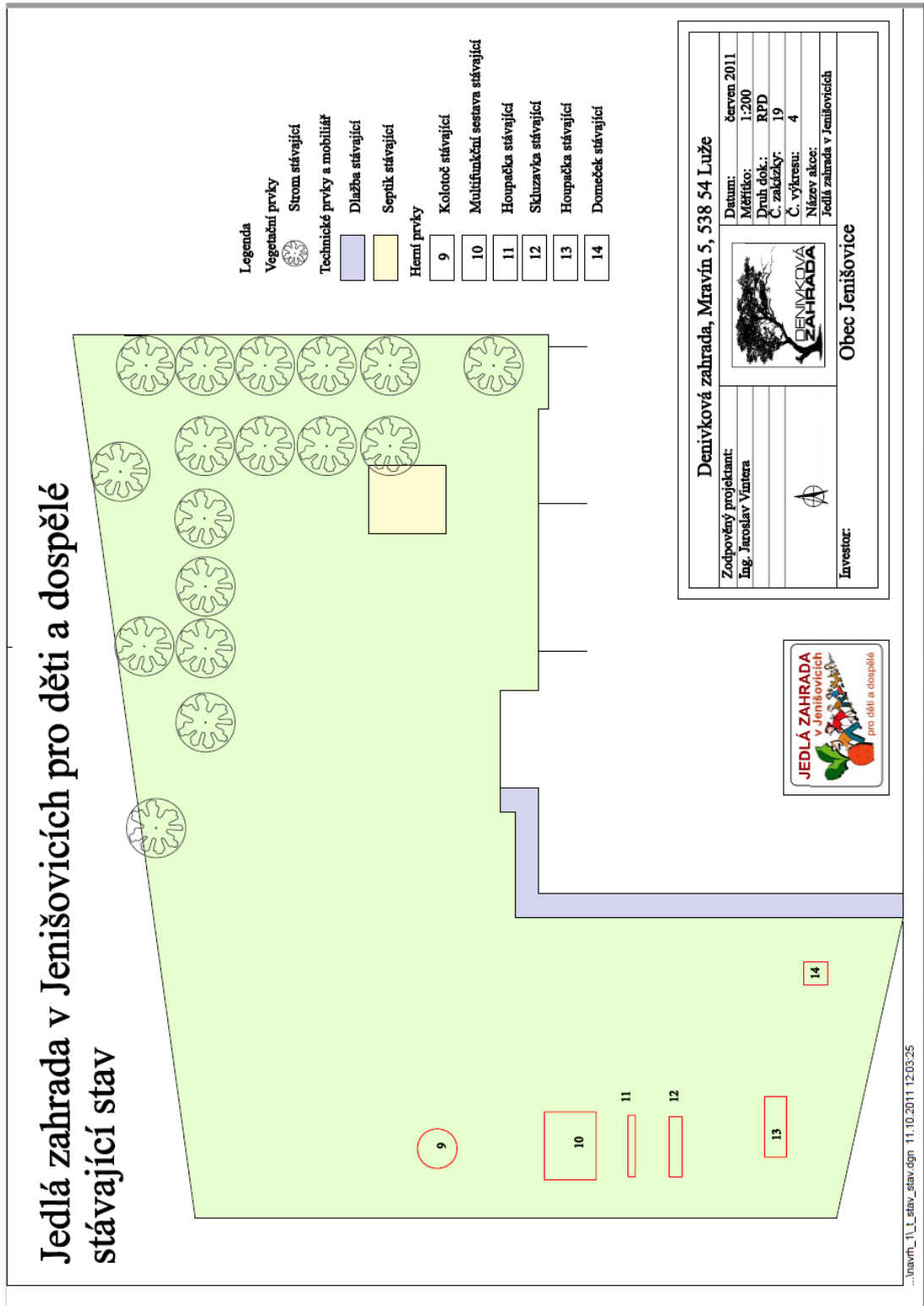
Zdroj: <http://obecjenisovice.cz/jedla-zahrada/>

5. Příloha

Zdroj: <http://obecjenisovice.cz/jedla-zahrada/>

6. Příloha

Zdroj: <http://obecjenisovice.cz/jedla-zahrada/>